

Liturgijski spomendan svete Marte

Lovrić, Marta

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Catholic Faculty of Theology / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:120:131309>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Catholic Faculty of Theology](#)

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
U OSIJEKU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET U ĐAKOVU**

LITURGIJSKI SPOMENDAN SVETE MARTE

Diplomski rad

Mentor:

Izv. prof. dr. sc. Zvonko Pažin

Student:

Marta Lovrić

Đakovo, 2018.

Slika 1. SEITZ, Ludwig, Isus u kući Marte i Marije, Đakovo – Katedrala.

Sadržaj

Sažetak	1
Summary.....	2
Uvod.....	3
1. Sveta Marta – lik i liturgijski spomen.....	4
1. 1. Lik svete Marte u Novom zavjetu.....	4
1. 1. 1. Marta i Marija (Lk 10, 38-42).....	4
1. 1. 2. Susret Marte i Isusa i Uskrsnuće Lazarovo (Iv 11, 1-44)	5
1. 1. 3. Pomazanje u Betaniji (Iv 12, 1-11).....	6
1. 2. Legendarni životopisi svete Marte.....	6
1. 3. Čašćenje i prikazivanje svetice	7
2. Misne molitve	10
2. 1. Collecta – Zborna molitva	10
2. 2. Super oblata – Darovna molitva	12
2. 3. Post communionem – Popričesna molitva.....	14
2. 4. Gostoljubivost – temeljni sadržaj misnih molitava o spomendanu Svete Marte	17
2. 4. 1. Primjeri gostoljubivosti u Svetom pismu: Abraham i tajanstveni posjetitelji (Post 18, 1-15), Marta i Marija i njihov Gost (Lk 10, 38-42).....	18
2. 4. 2. Gostoljubivost kao važna osobina kršćanstva	19
3. Bogoslužje Božje riječi.....	20
3. 1. Prvo čitanje: 1 Iv 4, 7-16	21
3. 2. Prvi evanđeoski odlomak po izboru: Lk 10, 38-42.....	25
3. 2. 1. Isus Gost u kući Marte i Marije	26
3. 2. 2. Služenje i slušanje riječi	27
3. 2. 3. Jedno je potrebno	28
3. 3. Drugi evanđeoski odlomak po izboru: Iv 11, 19-27	31
3. 3. 1. Susret Isusa i Marte.....	32
3. 3. 2. Martina ispovijest vjere	33

Zaključak	36
Literatura.....	38

Sažetak

U ovom radu donosimo Liturgijski spomendan Svete Marte. Rad je podijeljen u tri dijela s podnaslovima. U prvom dijelu prikazan je lik Marte iz Betanije, sestre Lazara i Marije, kako je prikazan u Novom zavjetu te legendarni životopisi, čašćenje i prikazivanje svetice. U drugom dijelu prikazat ćemo teologiju misnih molitava (zborna, darovna, popričesna) o spomendanu Svete Marte. Misne molitve donosimo na latinskom i hrvatskom jeziku te ćemo izdvojiti glavne naglaske. U molitvama se ističu Martina gostoljubivost i služba ljubavi. U trećem dijelu donijet ćemo liturgijska čitanja koja su odabrana za spomendan te komentare vezane uz svako čitanje – Prvu Ivanovu poslanicu i dva evanđeoska ulomka po izboru. U sva tri čitanja glavna tema je ljubav i služenje koje jedno drugo prožimaju. Sve ove osobine nalaze se u Martinom životu koje joj pomažu da ustrajno izvršava zapovijed ljubavi prema Bogu i bližnjemu.

Ključne riječi: spomendan Svete Marte, misne molitve, liturgijska čitanja, gostoljubivost - služenje, Božja ljubav.

Summary

Liturgical Feast Day of St. Martha

In this paper we depict the Liturgical feast day of St. Martha. The paper is divided into three parts with sub-headings. In the first part the character of St. Martha from Bethany is portrayed, Lazarus's and Mary's sister, as shown in the New Testament, and the legendary biographies, distinctions and descriptions of the Saint. In the second part we show the theology of Mass prayers (community prayer, gift prayer, prayer after Holy Communion) about the feast day of St. Martha. The mass prayers are in Latin and in Croatian and we will outline the main emphasis. In the prayers Martha's hospitality and service of love are emphasized. In the third part we will show the Liturgical lessons that are selected for the feast day as well as the relevant commentary related to each lesson – the first John epistle and the two evangelical fragments of choice. In all three lections the main themes are love and service that interpenetrate each other. All of these features are found in Martha's life that help her to persistently fulfill the commandment of love for God and the next.

Key words: the Liturgical Feast Day of St. Martha, mass prayers, liturgical lessons, hospitality - ministry, God's love

Uvod

Liturgijski spomendan Svete Marte prikazat ćemo u tri dijela. U prvom dijelu donijet ćemo mjesta iz evanđelja u kojem se Marta spominje. Evanđelist Luka spominje Martu u događaju posjeta Isusa Marti i Mariji te evanđelist Ivan na dva mjesta u opisu Lazarova uskrsnuća i pomazanja u Betaniji. Opisi susreta su jedinstveni u oba evanđelja. Iz Lukina teksta vidjet ćemo jednu od Martinih glavnih osobina, po kojoj je posebno prepoznatljiva, te poruku koju Isus upućuje Marti kako bi znala spojiti svoju radinost i služenje sa slušanjem Božje riječi i služenju evanđelju. U Ivanovu tekstu nešto ćemo reći o susretu Isusa i Marte zatim Martinoj ispovijesti vjere, te o Martinom posluživanju kada su Isusu priredili večeru prije odlaska u Jeruzalem. Dotaknut ćemo i neke podatke iz predaje te kako se Martu častilo od samih početaka kako svjedoče crkveni oci i redovničke zajednice.

U drugom dijelu prikazat ćemo misne molitve o spomendanu Svete Marte. Donijet ćemo na latinskom jeziku prema tipskom izdanju, vlastiti prijevod, te još dva hrvatska prijevoda. Za svaku misnu molitvu istaknut ćemo važne karakteristike koje su povezane s Martom, Martinim životom i radom. U zbornoj molitvi govorit ćemo o Martinoj glavnoj osobini gostoljubivosti i o vjernom služenju. U darovnoj molitvi istaknut ćemo osobinu služenja Bogu i bližnjemu koja je ujedno i služba ljubavi te u propričesnoj molitvi ukazat ćemo kako je napredovanje u ljubavi залог vječne radosti. Nakon analize поближе ćemo predstaviti značenje pojma gostoljubivosti te ćemo ukazati na povezanost između Abrahama koji je ugostio tri anđela, i Marte koja je ugostila Isusa.

U trećem dijelu iznijet ćemo liturgijska čitanja koja su odabrana za spomendan Svete Marte. Ukratko ćemo prikazat zašto su baš ta čitanja odabrana, odnosno ulomak iz Prve Ivanove poslanice te dva evanđelja. Reći ćemo što sva tri čitanja povezuje i koja se misao posebno vidi u čitanjima. Napraviti ćemo i kratku analizu čitanja. Na samom kraju rada donijet ćemo i poruku iz života Marte koja je poruka i svima nama.

1. Sveta Marta – lik i liturgijski spomen

1. 1. Lik svete Marte u Novom zavjetu

Sveta Marta, sestra je Marije i Lazara. U evanđelju spominje se tri puta. Evanđelist Luka Martu spominje kao domaćicu u čiju kuću dolazi Krist te Ga ona i njezina sestra Marija rado primaju. Evanđelist Ivan Martu spominje dva puta. Prvi puta u jedanaestom poglavlju u događaju Lazarova uskrsnuća i početkom dvanaestog poglavlja kada su u Betaniji Isusu priredili večeru, Marta je posluživala.¹ U prvom dijelu prikazat ćemo svaki dio iz evanđelja u kojem se spominje Marta.

1. 1. 1. Marta i Marija (Lk 10, 38-42)

Lukin tekst odnosi se na Isusov dolazak u kuću Lazarovih sestara. Marta se spominje kao ona koja ugošćuje Isusa. Martina uloga prvenstva spominje se i ovdje i u Ivanovom evanđelju, gdje ide u susret Isusu, a zatim poziva Mariju da bi ju obavijestila o Isusovoj nazočnosti. Marta je uvijek bila zauzeta oko kućnih poslova, prima i poslužuje (grč. *diakonia*) goste, priprema okrijepu. Tako je činila i kada je Isusu došao. Marta je radila, a sestra Marija sjedila je do Isusovih nogu i slušala, Isusovu riječ.² Marija je sjedila i slušala rabina što u to vrijeme za ženu nije bilo uobičajeno. Isus, međutim, ide korak dalje. On se susreće sa ženama, prilazi im, razgovara s njima, ide k njima u kuću.³ U jednom trenutku Marta je rekla Isusu da opomene njezinu sestru i neka joj kaže da joj pomogne. Isus Marti odgovara da se brine za mnogo, a da je jedno potrebno. Marija je izabrala bolji dio (grč. *ten agathen merida*), koji joj se neće oduzeti. Isusov je odgovor jednostavan i zagonetan. Može se odnositi na nepotrebnost pretjerivanja u zabrinutosti i na davanje prednosti služenju Isusu. Obično se ti odnosi stavljaju u napetost molitve i služenja, kontemplacije i akcije. Ovaj izvještaj slijedi neposredno nakon prispodobe o milosrdnom Samarijancu te bi išla u prilog služenju,⁴

¹ Usp. Sveta Marta, u: P. LAZZARIN (ur.), *Sveci kroz crkvenu godinu*, Zagreb, 2009., 371.-372., osobito 371.

² Usp. Sveta Marta, u: P. LAZZARIN (ur.), *Sveci kroz crkvenu godinu*, 371.

³ Usp. F. FULLER, Marta i Marija, u: P. i D. ALEKSANDER (ur.), *Enciklopedijski biblijski priručnik*, Zagreb, 2011., 608.-609., osobito 608.

⁴ Usp. Sveta Marta, u: P. LAZZARIN (ur.), *Sveci kroz crkvenu godinu*, 371.; Usp. I. ŠAŠKO, „Tibi ministrare“, u: *Živo vrelo*, 34. (2017.) V., 2.-7., osobito 3.

koje nije u suprotnosti sa slušanjem Božje Riječi.⁵ Nije htio zaniijekati vrijednost svakodnevnih poslova, nego je htio uspostaviti poredak vrijednosti: najprije treba tražiti kraljevstvo nebesko.⁶

1. 1. 2. Susret Marte i Isusa i Uskrsnuće Lazarovo (Iv 11, 1-44)

Martu susrećemo i u Ivanovom evanđelju, u opisu Lazarova uskrsnuća. U početku izvješća Ivan ukazuje na ljubav koju je Isus iskazivao prema Marti, Mariji i Lazaru. Isus cijeni ljudsko prijateljstvo, ali ima i svoj stav prema Lazarovoj bolesti i smrti. On odabire trenutak u kojem će djelovati.⁷ Kada su sestre poručile Isusu da je Lazar bolestan, Isus je rekao: „Bolest nije na smrt, nego na slavu Božju, da se po njoj proslavi Sin Čovječji.“ Tek nakon dva dana dolazi u Betaniju. Marta hita u susret Isusu te nakon kratkog dijaloga izražava vjeru u Isusa. Marta je izrekla svoju vjeru u uskrsnuće mrtvih u posljednji dan i čvrstu vjeru u Krista kao Mesiju i Sina Božjega, koji je došao na svijet.⁸ Nakon ove ispovijesti vjere, ona zove i svoju sestru Mariju i reče joj: „Učitelj je ovdje i zove te.“ Došavši do mjesta gdje su Isus i Marta stajali, baci mu se k nogama govoreći: „Gospodine, da si bio ovdje, brat moj ne bi umro.“ Marija ponavlja riječi koje je Marta maločas izrekla.

Kada su došli do groba, Isus naredi da se makne kamen. Nakon molitve pozove Lazara i on iziđe. Nakon ovog događaja mnogi povjerovali su Isusu.⁹ Ovdje vidimo Martinu poduzetnost, ali i vjeru u Isusa. Pokazala se kao „žena vrsna“ o kojoj govori Knjiga Mudrih izreka: „Tko će naći ženu vrsnu? Više vrijedi ona nego biserje. Odjevena je snagom i dostojanstvom, pa se smije danu budućem. Plod joj dajte ruku njezinih, i neka je na Vratima hvale djela njezina“ (Izr 31, 10. 25. 31).

⁵ Usp. M. CRVENIKA, *Svetopisamske žene*, Split, 1997., 198.; Usp. M. CRVENIKA, *Žene u Bibliji*, Zagreb, 2015., 116.

⁶ Usp. Sveta Marta, u: P. LAZZARIN (ur.), *Sveci kroz crkvenu godinu*, 371.

⁷ Usp. M. KOVAČEVIĆ, *Nedjeljna i blagdanska razmišljanja. Godina A.*, Zagreb – Vukovar, 2012., 191.

⁸ Usp. M. IKIĆ, Sveta Marta iz Betanije – 29. srpnja, u: M. ROSSO (ur.), *Sveta Marta*, Zagreb, 2011., (Katolički tjednik) – http://www.katolicki-tjednik.com/vijesti.asp?n_uid=20930., 15.-17., osobito 16.

⁹ Usp. M. KOVAČEVIĆ, *Nedjeljna i blagdanska razmišljanja. Godina A.*, 192.

1. 1. 3. Pomazanje u Betaniji (Iv 12, 1-11)

Izvještaj o pomazanju u Betaniji, smješten je u okviru velikog početka drugog velikog odjeljka Evanđelja po Ivanu, Knjige proslave. To je vrijeme neposredno prije Pashe, kada je Isus svjestan da hodi prema mucu.¹⁰

Marta je opet prikazana u svojoj ulozi: „Marta posluživaše“ (Iv 12, 2). Ovaj prizor Ivan opisuje kao euharistijsko slavlje. Ovo je posljednji spomen o Marti, ženi iz Betanije, koja je bila zauzeta i užurbana. Marija je bila do Isusovih nogu, pomazala mu noge skupocjenom pomasti iz alabastrene bočice, a potom ih otrla svojom kosom.¹¹ Isus joj to dopušta. „Pomazanje nogu miomirisnom mašću ima religiozno značenje. Marija je Isusa pomazala kao kralja, kao Mesiju.“¹²

Gledajući sve tri zgode, Marta uvijek služi, dočekuje goste, pita, i svjedoči, dok Marija sjedi ili biva do Isusovih nogu znajući da kad je Gospodin blizu treba Ga pozorno slušati i biti što bliže njemu, znati se pokajati i zauvijek ostati s njim povezan.¹³

„I Marta i Marija voljele su Isusa. Svaka ima svoju osobnost. Zahvaljujući Mariji kršćanske žene imaju veliku vrijednost i mogu si dati vremena za poučavanje i pobožnosti. Marta je slijedila tradicionalni stil. To se vidi u njezinu napornu radu, ali je i poslušala teološku poruku u trenutku kad je to postalo važno, dok je stajala na putu. A Duh Sveti joj je otkrio najveće dubine istine.“¹⁴

Iako Lukino evanđelje više govori o Martinom posluživanju i brizi, Ivanovo evanđelje otkriva Martu kao osobu vjere, molitve i pouzdanja u Isusa.

1. 2. Legendarni životopisi svete Marte

Iz pobožne predaje doznajemo da se njezin otac zvao Teofil,¹⁵ rodom Sirac, prozelit. Zbog usluga što ih je ukazivao Rimu bio je bogato nagrađen. Martina majka zvala se Euherija, pobožna židovka. Marta, Martina sestra Marija i brat Lazar bili su helenistički obrazovani. Otac im je umro tri godine, a majka sedam godina prije nego

¹⁰ Usp. I. ŠAŠKO, „Tibi ministrare“, 4.

¹¹ Usp. S. DODIG, Marta i Marija, sestre Lazarove, u: A. RAIČ (ur.), *Leksikon biblijskih žena*, Zagreb, 2015., 211.-214., osobito 213.; Usp. F. FULLER, Marta i Marija, 608.; Usp. Sveta Marta, u: P. LAZZARIN (ur.), *Sveci kroz crkvenu godinu*, 371.

¹² S. DODIG, Marta i Marija, sestre Lazarove, 213.-214.

¹³ Usp. F. FULLER, Marta i Marija, 609.; Usp. Sveta Marta, u: P. LAZZARIN (ur.), *Sveci kroz crkvenu godinu*, 372.; Usp. F. FULLER, Marta i Marija, 609.

¹⁴ F. FULLER, Marta i Marija, 609.

¹⁵ Usp. A. J. ILIJAS, Djevica (+ 84.), u: M. ROSSO (ur.), *Sveta Marta*, Zagreb, 2011., 18.-26., osobito 18., („Život Svetaca“ na latinskom jeziku u Beču, 1964. od A. J. Iliasa, 435.-436.).

što su upoznali Isusa. Baština koju je posjedovao njihov otac Teofil podijeljena je. Lazaru je pripala kuća na Maslinskom brdu i mnogo polja oko Jeruzalema, tri dijela kuće i posjeda u Betaniji, a Marija je dobila vilu i posjed u lučkom mjestu u Magdali uz Galilejsko jezero.¹⁶

Nakon Duhova, velik broj Židova pristao je uz apostole i krstio se. U Jeruzalemu je uskoro počeo progon. Lazara, Martu, Mariju, Kristova učenika Maksimina, Kalidona, bivšeg slijepca kojem je Isus darovao vid, Marcelu, dvorkinju svete Marte proganjaju do Velikog, Sredozemnog mora. Stavili su ih u brod bez jedra i vesla da se potope.¹⁷ Ipak, lađica je stigla, nošena morskom strujom, na jug današnje Francuske u luku *Marsseile*. U novom kraju širili su Božju riječ. Sveta Marta krenula je sjeverozapadno od *Marsseilea* i došla je do mjesta *Tarasque*. Marta je i tamo dalje govorila o Spasitelju cijeloga svijeta, o Radosnoj vijesti.¹⁸

Prema srednjovjekovnoj legendi mještani toga grada postavili su joj uvjet: ako svlada strašnu neman, prihvatiti će Radosnu vijest. Ona je svladala neman. To je bilo opjevano u spjevu: *Sainte Martha et la Trasque*. Marta je poučavala žene onoga kraja u kućnoj radinosti. Legenda kaže da je njezin brat Lazar, bio prvi biskup *Marsseilea*. Marija je mnoge duše privela Bogu. Otišla je u jednu veliku špilju. Tamo je u najstrožoj pokori proživjela tridesetak godina. Prema predaji klanjala se duhom Isusu na raznim mjestima u presvetoj euharistiji i hvalila je i slavila Boga.¹⁹ Prema legendi sveta Marta umrla je u *Tarasconu*, nedaleko od *Arlesam*, gdje je i sahranjena. Njezine relikvije trebale bi se nalaziti u *Tarasconu* i nürberškoj crkvi svete Marte.²⁰

1. 3. Čašćenje i prikazivanje svetice

Sveti pisci i crkveni oci u sestrama Marti i Mariji promatrali su dva uzora kršćanskog života. U Marti gledaju i prepoznaju uzor aktivnog života i zemaljskog djelovanja. Uzor je kršćanskim ženama u nedovoljno cijenjenim kršćanskim poslovima. U Mariji vide uzor kontemplativnog života i sabranog meditiranja. Ova dva vida se

¹⁶ Usp. A. J. ILIJAŠ, Djevica (+ 84.), 18.-19.

¹⁷ Usp. A. J. ILIJAŠ, Djevica (+ 84.), 25.

¹⁸ Usp. M. GRGIĆ, Marta, u: A. BADURINA (ur.), *Leksikon ikonografije; liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, Zagreb, 1979., 397.; Usp. M. IKIĆ, Sveta Marta iz Betanije – 29. srpnja; 16.-17.; Usp. A. J. ILIJAŠ, Djevica (+ 84.), 25.-26; Usp. Marta Betanijska, u: E. GORYS (ur.), *Leksikon svetaca*, Zagreb, 2003., 274.

¹⁹ Usp. A. J. ILIJAŠ, Djevica (+ 84.), 26.

²⁰ Usp. Marta Betanijska, u: E. GORYS (ur.), *Leksikon svetaca*, 274.

nadopunjuju. Isus je Martu učio kako da akcijom, to jest djelovanjem, spaja i kontemplaciju, promišljanje Božje riječi da bi se mogla utjeloviti u njezinu djelovanju.²¹ Marta i Marija predstavljaju oličenje dviju vrsta poštovanja prema Kristu, a to su djelovanje i poniranje u sebe.²² Događaj susreta Isusa i Marte i Marije parabola je kvalitete kršćanskog života o rastu i nužnosti kontemplativnog pristupa evanđelju. Kada je Isus rekao Marti da je Marija izabrala bolji dio, želio joj je reći da i ona u svom životu uz akciju i služenje treba pronaći mjesto za kontemplativnu kvalitetu te da takav pristup učiniti njezina djela još boljim. Isus upozorava i Mariju da postoji nešto što je još bolje od dobrog, a to je jedinstvo kontemplacije i akcije. Čistoća nakane koja nastaje kontemplacijom razvija kvalitetu ljubavi. Kontemplativnost evanđelja otkriva dragocjenu svetost u svakodnevnim životnim situacijama. Isus poziva Martu i Mariju da svoja djelovanja učine još boljima. Obje su trebale jedan i drugi način, a to je kontemplativnost evanđelja. Kontemplativna molitva dovodi nas pod utjecaj Duha Svetoga u molitvi i u djelovanju. Tada je djelovanje doista molitva. Molitva je odnos u kojem čisto srce postaje providno i otvara se za Božju volju u svemu, omogućuje da na svakodnevne događaje odgovaramo božanskom ljubavlju. Ovaj događaj potiče nas da tražimo jedinstvo djelovanja i molitve. Vrijeme kontemplativne molitve mjesto je susreta kreativnog viđenja jedinstva s Kristom i njegovim utjelovljenjem u svakodnevni život. Kontemplativnost evanđelja jamči jedinstvo Marte i Marije.²³ Redovnici, to jest redovničke zajednice prepoznali su poučan život Marte i Marije te ih često uzimaju za primjer i posvećuju im liturgijsko slavlje. Marta se posebno časti u Betaniji.²⁴

Franjevci su već u 13. stoljeću svetoj Marti posvetili liturgijsko slavlje. Već od prvih godina bratstva, franjevci u evanđeoskom tekstu dolaska Isusa u kuću Marte i Marije, vide način učenja kako biti u društvu Isusa Krista. Braći koja su željela živjeti u samoći, sveti Franjo pravilom je dao za uzor Martu i Mariju. Dajući primjer braći, naglasio je kako im ove dvije sestre mogu pomoći u njihovom organiziranju dana. Dok bi dio braće u miru molio i uranjao u kontemplaciju, poput Marije do Isusovih nogu, drugi dio braće, poput Marte, trebali su se pobrinuti za potrebe običnog života. Tijekom

²¹ Usp. J. ČOVO, *Isusova majka i braća*, Zagreb, 2016., 213.; Usp. R. SCHNACKENBURGER, *Osoba Isusa Krista u četiri Evanđelja. (Isusova naklonost prema ženama)*, Zagreb, 1997., 203.; Usp. Sveta Marta, u: M. ROSSO (ur.), *Sveta Marta*, Zagreb, 2011., 9.-10., osobito 9.

²² Usp. Marta i Marija, u: J. MUSSET (ur.), *Svijet Biblije. Novi zavjet*, Zagreb, 1991., 145.

²³ Usp. T. KEATING, *Kristovo otajstvo*, Zagreb, 2003., 72.-74.

²⁴ Usp. Sveta Marta, u: M. ROSSO (ur.), *Sveta Marta*, 10.

vremena izmjenjivali bi uloge kako bi spojili i molitvu i rad.²⁵ Benediktinci Martu, Mariju i Lazara zajedno slave kao one koji su ugostili Gospodina.²⁶

Sveta Marta spominje se kao zaštitnica domaćinstva, sluškinja, kuharica i pralja, radnica, slikara i kipara, upravitelja bolnica i ugostitelja, umirućih i redovničkih zajednica koje nose njezino ime.²⁷ Najčešće se prikazuje kao vjernu i marljivu domaćicu koja je sva zauzeta kućnim poslovima. U ruci drži kuhaču ili žlicu, za pojasom ima veliki svežanj ključeva u znak svog poziva domaćice. Neke slike uz to dodaju da Marta u ruci drži i zdjelu ili ćup. Svetu Martu prikazuje se još i sa zmajem do njezinih nogu sa škropilom blagoslovljene vode kojim svladava zmaja-neman.²⁸ Ponekad zna držati i veliki križ kojim probija usta zmaja te ga pobjeđuje. Danas Crkva slavi svetu Martu 29. srpnja.

²⁵ Usp. J. ČOVO, *Isusova majka i braća*, 213.

²⁶ Usp. *Pomolimo se. (Razmišljanja uz misne Zborne molitve)*, u: M. KIRIGIN (ur.), Čokovac, 1992., 421.

²⁷ Usp. Marta Betanijska, u: E. GORYS (ur.), *Leksikon svetaca*, 274.

²⁸ Usp. M. GRGIĆ, Marta, u: A. BADURINA (ur.), *Leksikon ikonografije*, 397.

2. Misne molitve

U ovom dijelu donijet ćemo misne molitve o spomendanu Svete Marte. Molitve donosimo na latinskom jeziku prema tipskom izdanju. Donijet ćemo prvo vlastiti prijevod, a potom u dva hrvatska prijevoda prema misalu iz 1973. i 2014. godine.

Nešto ćemo reći općenito o zbornoj, darovnoj i popričesnoj molitvi. Zatim ćemo ukazat na neke značajke i razlike između pojedine misne molitve (zborne, darovne i popričesne). U analizi istaknut ćemo vlastitosti koje određena molitva donosi, a vezane su uz svetu Martu, njezine osobine i život.

2. 1. Collecta – Zborna molitva

Nakon što svećenik kaže: „Pomolimo se“, narod u tišini kaže svoje molitve, a svećenik sve te molitve sabere zastupnički u zbornu molitvu.²⁹

Zborna molitva ima svoju strukturu. Sastoji se od četiriju dijelova. Molitva započinje zazivom: 'Bože', ili složenije 'Svemogući vječni Bože'. Molitva se upravlja Bogu. Želi istaknuti Božju milost i Božja svojstva u riječima da je Bog velik, svemoguć, milosrdan i dobar. U drugom dijelu iznosi se anamneza, sjećanje. Označava dio molitve koji pripovijeda silna Božja djela učinjena za svoj narod. U trećem dijelu iznosi se molba. Bog koji je za nas učinio nešto veliko, da imamo posrednika i otkupitelja Isusa Krista, kako bi doveo do punine naše spasenje želi čuti naše molitve. Izrečena molitva je dijaloški susret između Gospodina i njegovog puka. Četvrti dio je doksologija i odgovor naroda. Doksologija znači odavanje i priznavanje slave. Ona je hvalidbeni zaključak neke molitve i obično je trinitaran. Nakon nje slijedi 'amen' što je hebrejska riječ i znači: „Da! Tako je!“ Tim izrazom narod preuzima odgovornost u sudjelovanju i pristaje uz službenu molitvu Crkve.³⁰ Jedna od glavnih oznaka rimske molitve je lapidarnost, sročnost molitve u jednoj složenoj rečenici sastavljenoj od više zavisnih rečenica. Međutim, kako naš jezik i brojni drugi vole jednostavnost, molitve u prijevodu sastoje se od nekoliko kraćih, manjih rečenica koje trebaju sadržavati istinitost, jednostavnost i pastoralnu vrijednost.³¹

²⁹ Usp. N. HOHNJEC, *Biblija u euharistijskom slavlju*, Zagreb, 1998., 13.; Usp. M. KIRIGIN, *Moja misa*, Čokovac, 2001., 32.; Usp. Z. PAŽIN, *Liturgijska sakramentologija. Nacrt predavanja*, Đakovo, 2018., 74.

³⁰ Usp. N. HOHNJEC, *Biblija u euharistijskom slavlju*, 13.-15.; Usp. M. KIRIGIN, *Moja misa*, 34.; Usp. Z. PAŽIN, *Liturgijska sakramentologija*, 75.

³¹ Usp. Z. PAŽIN, *Liturgijska sakramentologija*, 75.

„Omnipotens sempiterne Deus, cuius Filius in domo beatae Marthae dignatus est hospitari, da, quaesumus, ut, eiusdem intercessione, Christo in fratribus nostris fideliter ministrantes, in aede caelesti a te recipi mereamur.“³²

„Svemoguću vječni Bože, tvoj se Sin dostojao da bude ugošćen u domu blažene Marte, daj, molimo te, da po njezinu zagovoru, Kristu vjerno služimo u braći i dostojimo primiti vječnu nagradu.“³³

„Svemogući vječni Bože, tvoj je Sin rado boravio kao gost u kući svete Marte. Podaj, molimo, da i mi po njezinu zagovoru vjerno služimo Kristu u braći ljudima te nas na kraju života primiš u nebeske dvore.“³⁴

„Svemogući vječni Bože, tvoj je Sin bio gost u kući blažene Marte. Podaj, molimo, da i mi po njezinu zagovoru vjerno služimo Kristu u braći ljudima te nas na kraju života ugostiš u nebeskom dvoru.“³⁵

„U cijelom Misalu nigdje se ne spominje imenica *hospes* (gost). Osim na jednom mjestu na kojem se spominje glagol *hospitari* i to u zornoj molitvi spomendana Svete Marte. Postoje sadržaji ugošćivanja i gostoljubivosti u molitvama, ali oni su izrečeni na druge načine, istoznačnicama ili opisno, kontekstom koji imaju značenje gostoljubivosti.“³⁶ Ovim se želi reći kako je kod Marte posebno istaknuta osobina gostoljubivosti. To je njezina glavna osobina. U zornoj molitvi naglašeno je kako je Isus baš njoj došao u goste. Isus je bio zahvalan što mu je pružila okrepu, ali uz to mu je bilo važno da sestre uvede u svoj nauk. Primanje, gostoljubivost i poučavanje, izraz je njegove poniznosti i dobrote što možemo vidjeti u riječima da je Sin Božji dostojao da bude ugošćen (*dignatus est*).³⁷ U molitvi istaknuta Martina gostoljubivost i vjernost, te potvrđuje njezina svetost u upućenosti na Krista. I slušanje i molitva, revnost i služenje

³² *Missale Romanum ex decreto Sacrosancti oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI promulgatum Ioannis Pauli PP. cura recognitum*, Editio tertia, Typis Vaticanis, 2002., 793.

³³ Naš prijevod.

³⁴ *Rimski misal obnovljen prema odluci svetog ekumenskog sabora Drugog vatikanskog a proglašen vlašću Pape Pavla VI. Misni obrasci. Nalogom i odobrenjem Biskupske konferencije i potvrdom Sv. Zbora za bogoštovlje* izdaje KS Zagreb, 1973., 111*.

³⁵ *Rimski misal obnovljen prema odluci svetog ekumenskog sabora drugog vatikanskog, a proglašen vlašću pape Pavla VI. Treće hrvatsko izdanje dopunjeno i prepravljeno prema drugom tipskom izdanju (dotisak). Nalogom i odobrenjem Biskupske konferencije i potvrdom Sv. Zbora za bogoštovlje* izdaje KS Zagreb, 2014., 527.

³⁶ I. ŠAŠKO, Gostoljubivost u liturgiji u svjetlu 'obreda primanja', u: *Živo vrelo*, 34. (2017.) VI., 10.-17., osobito 13.

³⁷ *Usp. Pomolimo se*, 421.

imaju središte u Kristu.³⁸ „Učimo se od Marte da je služba i posluživanje drugih lijepa i vrlo vrijedna zadaća. U toj se službi praktično ostvaruje kršćanski život. Ali u toj brizi ne smijemo toliko pretjerati da ne bismo imali vremena za molitvu i meditaciju.“³⁹

Zborna molitva još ističe kako možemo i mi Isusu vjerno služiti, a to činimo kad mu služimo u braći ljudima, jer su svi njegova i naša braća i sestre. Velika je duhovna šteta kad se poslovi za zemaljske potrebe obavljaju ne imajući pred očima duhovna dobra.⁴⁰ Kršćanin bi svoje poslove i cijeli svoj život, trebao gledati pod vidom vječnosti.⁴¹ Da bismo bolje dokučili temeljni sadržaj zborne molitve, a i ostalih, pobliže ćemo analizirati ključni pojam: gostoljubivost nakon navedenih misnih molitava.

2. 2. Super oblata – Darovna molitva

Nakon prinesenih darova i prikazne/darovne pjesme, slijedi darovna molitva. Sadržaj prikazane, odnosno darovne molitve donosi sveti Albert Veliki koji kaže da izvršitelj svetinja obavlja prikaznu molitvu u kojoj se moli da se prikazani puk u svojim darovima i sa svojim darovima prikaže Bogu u jedinstvu Kristova tijela i da se u nj utjelovi.⁴² Molitve su upravljene Bogu, koji se proslavlja po svojim svetima, pa tako i po svetoj Marti.

„In beata Martha te, Domine, mirabilem praedicantes, maiestatem tuam suppliciter exoramus, ut, sicut eius tibi gratum exstitit caritatis obsequium, sic nostrae servitutis accepta reddantur officia.“⁴³

„Gospodine tebe navješćujući u blaženoj Marti ponizno molimo tvoje veličanstvo, da, kao što je tebi bila draga služba ljubavi, tako primi i našu službu.“⁴⁴

„Gospodine, slavimo te o spomendanu svete Marte. Jednom ti je bila mila njezina gostoljubivost koju je s ljubavlju iskazala tvome Sinu pa danas primi i našu euharistiju.“⁴⁵

³⁸ Usp. I. ŠAŠKO, „Tibi ministrare“, 6.-7.

³⁹ *Pomolimo se*, 421.

⁴⁰ Usp. *Pomolimo se*, 421.

⁴¹ Usp. *Pomolimo se*, 422.

⁴² Usp. M. KIRIGIN, *Moja misa*, 65.-66.

⁴³ *Missale Romanum*, Typis Vaticanis, 2002., 794.

⁴⁴ Naš prijevod.

⁴⁵ *Rimski misal*, Zagreb, 1973., 111*-112*

„Gospodine, slaveći svetu Martu veličamo tvoja djela. Molimo te: kao što si primio njezinu pažnju i ljubav, tako primi i ovu našu službu.“⁴⁶

„Ova molitva izvrsno definira značaj i narav kršćanske svetosti: Bog je onaj koji se proslavlja po svetima. Božje se veličanstvo odražava u svima svetima. Bog rado prima i našu ljubav i pažnju (*caritatis obsequium*). Tako je primio i gostoprimstvo Marte koja ga je ugostila u svojoj kući, ali i njezinu vjerničku ispovijest u kojoj kaže da je Krist; Sin Božji, Onaj koji dolazi na svijet. Božjom milošću i mi smo kadri činiti djela ljubavi i tako uprisutnjavati samu Božju dobrotu i njegovo veličanstvo. To je snaga euharistijskog prinosa u kojemu zajedno s Kristom i mi donosimo i prikazujemo sami sebe.“⁴⁷

S vjerom bit će Bogu drago i naše služenje njemu i bližnjima. To se lijepo vidi u slavlju liturgije koja se smatra kao dužna obaveza našeg služenja. Euharistija nam je darovana, a i rečeno nam je da ju neprestano ponavljamo: „Ovo činite meni na spomen“ (Lk 22, 19; 1 Kor 11, 24); da ju slavimo kao spomen čin Krista. Euharistiju slavimo kao najveće bogoslužje i izvršavamo što ona traži u našem životu. Sve bi naše djelovanje trebalo biti prožeto i posvećeno misnom žrtvom i njenim blagovanjem.⁴⁸

U ovoj darovnoj molitvi ističe se služba ljubavi. Sveta Marta je bila žena s velike ljubavi prema Gospodinu i prema bližnjima. Ona je svojim životom ispunjavala zapovijedi ljubavi koje su središte života svakog pojedinog čovjeka. Od samih početaka prisutna zapovijed ljubavi prema Bogu i često je praćena s drugom zapovijedi ljubavi prema bližnjemu, iako ona nije tako istaknuta kao prva. Kod židovskog poimanja središte je ljubav prema Bogu, a prema bližnjemu ipak se znala gledati ravnopravno s drugim zapovijedima.⁴⁹ U kršćanstvu zapovijedima ljubavi daje se središnje mjesto. Cijeli Novi zavjet prožet je objema zapovijedima jer je ljubav prema bližnjemu nerazdruživo povezana s ljubavlju prema Bogu. Kod Marka kao i kod Mateja govore se dvije zapovijedi ljubavi: prema Bogu i bližnjemu (Mk 12, 29-31; Mt 22, 37-40). Kod Luke na pitanje zakonoznanca što mu je činiti da baštini život vječni Isus povezuje dvije zapovijedi: „Ljubi Gospodina Boga svojega iz svega srca svoga, i svom dušom sovjom,

⁴⁶ Rimski misal, Zagreb, 2014., 527.

⁴⁷ Z. PAŽIN – K. VIŠATICKI, *Vlastiti misal Đakovačke i Srijemske biskupije*, Đakovo, 2013., 272.; Usp. *Po Kristu Amen. (Razmišljanja uz misne Darovne i Popričesne molitve)*, u: M. KIRIGIN (ur.), Čokovac, 1993., 345.

⁴⁸ Usp. *Po Kristu Amen*, 345.-346.

⁴⁹ Usp. C. WIENER, Ljubav, u: X. LÉON-DUFOUR i dr. (ur.), *Rječnik biblijske teologije*, Zagreb, 1993., 497.-508., osobito 504.-505.

i svom snagom svojom, i svim umom svojim; i svoga bližnjega kao sebe samoga“ (Lk 10, 27)! Bratska ljubav znači ispunjenje svih čudorednih zahtjeva „jer tko ne ljubi svoga brata koga vidi, ne može ljubiti Boga koga ne vidi“ (1 Iv 4, 20).⁵⁰

Ljubav prema bližnjemu je religiozna i ima uzor u samoj Božjoj ljubavi. Ljubav je po svom izvoru Božje djelo u nama, kako bismo mogli biti misosrdni kao Otac nebeski. Ako ljubimo kao Krist, već živimo božansku i vječnu stvarnost. Ljubav je i zajedništvo. Zajedništvo Oca i Sina u Duhu. Posljedica tog zajedništva je ljubav kršćana. Bratska ljubav što je žive učenici, živeći usred svijeta kojemu ne pripadaju – svjedočanstvo je po kojemu svijet može spoznati Isusa kao Očeva izaslanika.⁵¹ „Ako budete imali ljubavi jedni za druge, po tome će svi znati da ste moji učenici“ (Iv 13, 35).

U molitvi se veli: služba ljubavi. To je dvoje nužno povezano. Njezina se služba ljubavi osobito očitovala u gostoljubivosti. Ljubav bez služenja, bez djela je бесплодна, neautentična. Služenje bez ljubavi je robovanje. Služba ljubavi je pravi izraz Božje ljubavi u nama. U tom svjetlu Crkva gleda na Martino služenje. Ono je bilo služenje u ljubavi i zato je veliko.

2. 3. Post communionem – Popričesna molitva

Pričesni dio svete mise završava popričesnom molitvom. Molitveni izrazi u svakoj popričesnoj molitvi pretpostavljaju da su se svi pričestili koji su slavili svetu euharistiju.⁵² Sve promjenjive misne molitve: zborna, darovna i popričesna počinju sa slavljem Boga i isticanjem njegovih djela. Tako i popričesna molitva najprije ističe Božji dar kojim je Bog nahranio zajednicu, a zatim moli da pričest donese trajne duhovne i tjelesne plodove. Ona je kratka i sadržajna. U sadržaju sačuvana je opća ideja žrtve koju smo prinijeli Bogu zajedno s Kristom. Povezuju vjernike da od svoga života učine trajnu zahvalu. U popričesnoj molitvi molimo da nas primljeni sakrament ozdravi od svega zla i učvrsti u svakom dobru, posebno u ljubavi.⁵³

⁵⁰ Usp. C. WIENER, Ljubav, 506.-508.

⁵¹ Usp. C. WIENER, Ljubav, 506.-508.

⁵² Usp. N. HOHNJEC, *Biblija u euharistijskom slavlju*, 67.

⁵³ Usp. N. HOHNJEC, *Biblija u euharistijskom slavlju*, 68.; Usp. M. KIRIGIN, *Moja misa*, 126.

„Corporis et Sanguinis Unigeniti tui sacra perceptio, Domine, ab omnibus nos caducis rebus avertat, ut, exemplo beatae Marthae, valeamus tibi et sincera in terris caritate proficere, et tui perpetua in caelis visione gaudere.“⁵⁴

„Primanje Tijela i Krivi tvoga Jedinorođenca, Gospodine, neka nas odvрати od svih prolaznosti, da po primjeru blažene Marte, zavrijedimo na zemlji napredovati u iskrenoj ljubavi prema tebi, a u vječnosti se trajno radovati gledanju tvoga lica.“⁵⁵

„Gospodine, neka nas primanje Tijela i Krvi tvoga Jedinorođenca odvрати od svih prolaznosti, da po primjeru svete Marte, ovdje na zemlji napredujemo u dobrotvornosti, a u vječnosti s radošću uživamo gledajući tvoje lice.“⁵⁶

„Gospodine, daj da nas ova pričest odvрати od precjenjivanja prolaznih dobara te po primjeru svete Marte napredujemo u ljubavi prema braći, i jednom uživamo u gledanju tvoga lica.“⁵⁷

Popričesnom molitvom vjernici su pozvani na primanje Tijela i Krivi Kristove koja primatelja treba odvratiti od prolaznosti. Molitva ističe da treba u iskrenoj ljubavi iskreno služiti Bogu. Istaknute su i naše dužnosti u vezi sa svetom misom i pričesću. Kao učinak svete pričesti od Gospodina molimo da nas ta i svaka sveta pričest (*sacra perceptio*) oslobađa od ispraznih stvari. Ukazuje nam da je u životu potrebno imati ljestvicu vrednota i znati u životu prepoznati što su vjerski i božanski darovi, a što vremenite vrijednosti.⁵⁸

I u ovoj molitvi naglasak je na napredovanju ljubavi što je zalog vječne radosti. Najnoviji prijevod govori o ljubavi prema braći, a izvornik o iskrenoj ljubavi prema Bogu na zemlji (*tibi sincera in terris caritate*). To uključuje i ljubav prema ljudima u kojima služimo Bogu. Ipak, nas jednino sveopća ljubav, prvenstveno ona prema Bogu vodi u trajno gledanje Boga u nebu. To odgovara i apostolskoj nauci o nenadmašivoj vrijednosti svake prave ljubavi. Apostol Pavao veli: „ostaju vjera, ufanje i ljubav – to troje - ali najveća je među njima ljubav“ (1 Kor 13, 13).⁵⁹ Velika je mudrost naći s Božjim rasvjetljenjem u svemu pravilan razmjer između Martin i Marijine uloge. I ovdje vrijedi ona evanđeoska: „Ovo je trebalo činiti, a ono ne propustati“ (Mt 23, 23).⁶⁰

⁵⁴ *Missale Romanum*, Typis Vaticanis, 2002., 794.

⁵⁵ Naš prijevod.

⁵⁶ *Rimski misal*, Zagreb, 1973., 112*.

⁵⁷ *Rimski misal*, Zagreb, 2014., 527.

⁵⁸ *Usp. Po Kristu Amen*, 346.

⁵⁹ *Usp. Po Kristu Amen*, 346.

⁶⁰ *Po Kristu Amen*, 346.

Popričesna molitva razlučuje prolazna dobra od vječnih dobara. Vjerski i božanski darovi imaju posebno mjesto u životima vjernika. Imaju velike vrijednosti i trebaju se znati prepoznati i živjeti. Vremenita dobra također imaju svoje vrijednosti koje nisu zanemarive. Unutar vrijednosti postoji poredak od najnižih do najviših. O hijerarhiji vrednota govori i Drugi vatikanski sabor⁶¹ koji veli: da se ne smetne s uma da postoji red ili hijerarhija istina katoličke vjere.⁶² Sabor navodi da je vlastitost ljudske osobe da jedino po kulturi, to jest njegovanjem prirodnih dobara i vrednota prispije k pravoj i potpunoj čovječnosti.⁶³ Tijekom vremena čovjek u svojim djelima izražava, priopćava i čuva velika duhovna iskustva i težnje da posluže promicanju daljnjeg dobra.⁶⁴ Vrijednosti koje proizlaze iz čovjekova talenta (dara), koje mu je Bog udijelio, vrlo su dobre, ali ih treba znati i usmjeravati kao ne bi izgubile smjer.⁶⁵ Ljestvica vrednota došla je i do izražaja i u riječima s kojima je Isus označio ponašanje Marte i Marije. Mnogo je toga u našem radu Bogu drago i korisno ljudima, ali jedno je potrebno: ono što je činila ona koja je slušala Isusovu riječ.⁶⁶ Prema tumačima slušale su Isusovu riječ obje sestre samo na različite načine. Marta je slušala Isusa i bila zaposlena posluživanjem, a Marija je samo slušala. Isus Marti veli da se brine za mnogo. Isus želi reći da treba pravilno rasporediti i poredati vrijednosti. U temelju življenja dviju sestara stoji zajedništvo u službi i slušanju Isusa. Na tome temelju stoje i smiju postojati razlike. Nije potrebno vlastiti način življenja nametati kao mjerilo drugima koji su sami našli svoj dobar dio i svoj dobar odnos prema Isusu.⁶⁷

⁶¹ Usp. *Po Kristu Amen*, 346.

⁶² Usp. DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Unitatis Redintegratio. Dekret o ekumenizmu* (21. XI. 1964.), br. 11, 3., u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008.

⁶³ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Gaudium et spes. Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu* (7. XII. 1965.), br. 53, 1., u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008., (=GS).

⁶⁴ Usp. GS, br. 53, 3.

⁶⁵ Usp. GS, br. 11, 2.

⁶⁶ Usp. *Po Kristu Amen*, 346.

⁶⁷ Usp. A. VUČKOVIĆ, Marta i Marija, u: *Živo vrelo*, 33. (2016.) VII., 28.-29.

2. 4. Gostoljubivost – temeljni sadržaj misnih molitava o spomendanu Svete Marte

Vidjeli smo da je gostoljubivost ključan pojam molitava o spomendanu Svete Marte. Zato ćemo pobliže predstaviti značenje ovog pojma u Svetom pismu i kršćanskoj tradiciji. Gostoljubivost je u svetopisamskom svijetu veoma naglašena. Poznate su nam dvije zgode koje se posebno ističu po toj osobini. Jedna je u Starom zavjetu kada su Abrahamu navratili tajanstveni posjetioci, a druga je već spomenuta u Novom zavjetu kada Marti i Mariji, u njihov dom dolazi Isus. U ova dva teksta vidimo dosta sličnosti i poveznica. I Abraham i Marta rado primaju svoje goste i poslužuju ih kako to već biva po običaju. O tom nam govori i poslanica Hebrejima: „Bratoljublje neka je trajno! Gostoljublja ne zaboravljajte: njime neki, i ne znajući, ugostiše anđele“ (Heb 13, 1-2)! Možemo reći kako vrlina bratoljublja naznačuje dva neizostavna oblika očitovanja. Prvi je gostoljublje koje se nije smjelo ograničiti samo na poznate, nego se trebalo i proširiti na kršćansku braću iz drugih zemalja ili krajeva. Poticaj da se takve ugoste izražen je riječima *neki, i ne znajući ugostiše anđele* (usp. Heb 13, 2). Nije nužno pretpostaviti kako je pisac nagovještavao da bismo, ugošćujući kršćansku braću, mogli ugostiti nadnaravna bića. Prije se želi reći da bi među braćom moglo biti pravih Božjih glasnika. Pisac je, međutim, mogao imati na umu izjavu našega Gospodina kako *tko god ugosti jednoga od njegovih slugu, ugošćuje Gospodina osobno* (usp. Mt 25, 45). Drugi iskaz je suosjećanje koje je bilo praktične naravi. Čitatelji su se trebali sjećati, to jest imati na umu one koji su u okovima, kako bi im mogli pomoći služeći im u ljubavi.⁶⁸

U Božjoj gostoljubivosti spram Izraela u Egiptu utemeljena je starozavjetna zapovijed da je potrebno vladati se gostoljubivo i prema strancima. U to se ubraja pozdrav, pranje nogu, ugošćivanje, zaštita i pravo utočišta. Prema gostu se trebala pokazati sva pažnja.⁶⁹

U slici gostoprimitva starozavjetni pobožnik sebi predstavlja spasenjski odnos između Boga i čovjeka. Time se ponajprije misli na potpunu upućenost ljudi na Božju milost koja im daje da stanuju na njegovoj zemlji kao gosti i pridošlice. Božje gostoprimitvo obuhvaća radost konačne gozbe koju će prirediti na Sionu sa svim narodima. U Novom zavjetu Isus se pojavljuje kao navjestitelj Božjeg gostoprimitva i njegove priklanjajuće dobrote. U Isusovu životu to se može jasno vidjeti: grešnike poziva za svoj stol, pere gostima noge i brine se o svim potrebitim. U Isusovu se

⁶⁸ Usp. T. HEWITT, *Poslanica Hebrejima. Uvod i komentar*, Daruvar, 1997., 187.

⁶⁹ Usp. A. WURZINGER, Gostoljubivost, u: A. GRABER-HAIDER (ur.), *Praktični biblijski leksikon*, Zagreb, 1997., 100.

gostoprimstvu izražava i sud nad prvotnim uzvanicima na radost konačne gozbe s precima. „Sjest će s Isusom za stol oni koji čuju i vrše Božje zapovijedi, a oni koji tako ne čine bit će izbačeni van“ (Mt 8, 11). *Gost na zemlji* traži i sa svoje strane gostoprimstvo kod ljudi, a ono je mjera po kojoj će se oni mjeriti (usp. Mt 25).⁷⁰

2. 4. 1. Primjeri gostoljubivosti u Svetom pismu: Abraham i tajanstveni posjetitelji (Post 18, 1-15), Marta i Marija i njihov Gost (Lk 10, 38-42)

Dok je Abraham sjedio na ulazu u šator, Bog mu se ukazao kod hrasta *Mamre*. On je opazio tri čovjeka gdje stoje nedaleko od njega i potrčao im je u susret. Abraham posjetiteljima nudi da operu noge, da otpočinu i da se okrijepe prije nego pođu dalje. Zatim priredi objed i stavi pred goste. Abraham sve donese gostima. Posjetitelji su ostavili poruku da će Sara dogodine imati sina. U tom odlomku može se vidjeti sličnost kao i u posjetu Isusa dvjema sestrama. One ga primaju u svoju kuću kao što i Abraham prima posjetitelje u šator. Marta poput Abrahama sve brzo sprema za objed, da što bolje ugosti Gosta. Gosti u oba slučaja donose obogaćenje života domaćinima. I Bog čovjeku očituje poput putnika koji traži gostoprimstvo.⁷¹ Bog ne napušta čovjeka, dolazi čovjeku *više puta i na više načina najpotpunije dolazi u Sinu* (usp. Heb 1, 1).

U Abrahamovu primjeru pokazana je višeslojnost gostoljubivosti. On očituje gostoprimstvo kao poziv i kao savez. Može ga se uzeti kao etički model gostoljubivosti. Abraham pokazuje otvorenost prema gostima, a iz toga se vidi i stav prema Bogu. Abraham je čovjek koji je ugostio Boga i Bog ga je počastio svojim prijateljima. Praotac vjere je i slika ljubavi prema strancima koji nisu imali nikakva prava, osim da budu ugošćeni.⁷²

„Bog dolazi Abrahamu kao gost s obećanjem da će dobiti sina, obilježena imenom koje objavljuje Božji osmijeh (heb. *Izak*). Tako je za Abrahama plod gostoljubivosti dijete, dar za budućnost, blagoslov koji postaje obećanjem za buduće naraštaje. Čovjek osmijehom vidljivo ugošćuje drugog i poziva ga otvorena lica, srca i ruke. U tim tjelesnim gestama, osobito u osmijehu, postaje vidljivim da su obje strane dionici gostoprimstva kao davatelji i primatelji.“⁷³

⁷⁰ Usp. A. WURZINGER, Gostoprimstvo, u: A. GRABER-HAIDER (ur.), *Praktični biblijski leksikon*, 100.

⁷¹ Usp. M. KOVAČEVIĆ, *Nedjeljna i blagdanska razmišljanja. Godina C.*, 444.

⁷² Usp. I. ŠAŠKO, Gostoljubivost u liturgiji u svjetlu 'obreda pomirenja', 10.

⁷³ I. ŠAŠKO, Gostoljubivost u liturgiji u svjetlu 'obreda pomirenja', 10.-11.

2. 4. 2. Gostoljubivost kao važna osobina kršćanstva

„U Novom zavjetu Isus obnavlja Božju gostoljubivost u čovjeku, vraćajući mu slobodu svojom smrću i uskrsnućem. Otac prima ljudskost u utjelovljenom identitetu Sina i zbog toga čovječanstvo kao dar prima slobodu djece Božje. Utjelovljenje traži odgovor prihvaćanja.“⁷⁴ Isus pokazuje gostoljubivost na gozbi Kraljevstva za one koji sada žive u okolnostima života stranca. Isus je prihvaćao sve, ponajprije siromašne, odbačene i neprihvaćene. U svemu tome jasno je prepoznatljiva crta Isusova milosrđa, ljubavi i gostoprimstva.⁷⁵

U Novom zavjetu susrećemo i imena drugih, prema kojima je usmjerena naša gostoljubivost: *parokios* – onaj koji je blizu našeg doma, susjed, stranac koji nema jednaka prava i koji su sjedilačko stanovništvo. Baš su ti ljudi slika kršćana koji hodočaste, koji se zadržavaju i borave neko kraće vrijeme na određenom mjestu. Dakle, ugostiti nekoga jednako je očitovanju gostoljubivosti samomu Kristu. Tako Ivan Zlatousti piše: dom kršćana Kristovo je boravište.⁷⁶

Kršćani su pozvani dijeliti iskustvo pridošlica i putnika (*paroikoi kai parepidemoi*, 1 Pt 2, 11) kako bi bili sposobni dijeliti primljeni dar ljubavi te i sami biti primljeni u Očevu domu. Tako Pavao potičući kršćane u Rimu na kreposti koje grade zajedništvo poziva: „Ljubav nehinjena! Zazirite oda zla, prijanjajte uz dobro! Srdačno se ljubite pravim bratoljubljem! Pretječite jedni druge poštovanjem! ... Pritječite u pomoć svetima u nuždi, gajite gostoljubivost“ (Rim 12, 9-10. 13). Za kršćanstvo na prvo mjesto stavlja se gostoljubivost, otvorenost. Bez gostoprimstva pridošlice ostaju stranci.⁷⁷ Gostoljubivost i otvorenost za druge velike su vrednote biblijske vjere i kršćanskih zajednica.⁷⁸ Uz njih dolazi i služenje Kristu u braći, jer preko bližnjih i s bližnjima ostvarujemo, ispunjavamo zapovijedi ljubavi prema Bogu i bližnjemu kako stoji u Matejevom evanđelju: „Što god učiniste jednom od ove moje najmanje braće, meni učiniste“ (Mt 25, 40).

⁷⁴ I. ŠAŠKO, Gostoljubivost u liturgiji u svjetlu 'obreda pomirenja', 11.

⁷⁵ Usp. I. ŠAŠKO, Gostoljubivost u liturgiji u svjetlu 'obreda pomirenja', 11.

⁷⁶ Usp. I. ŠAŠKO, Gostoljubivost u liturgiji u svjetlu 'obreda pomirenja', 11-12.

⁷⁷ Usp. A. CRNČEVIĆ, Liturgija – mjesto Božje gostoljubivosti, u: *Živo vrelo*, 34. (2017.) VI., 2.-9., osobito 6.

⁷⁸ A. CRNČEVIĆ, Pronaći mjesto za druge, u: *Živo vrelo*, 34. (2017.) VI., 1.

3. Bogoslužje Božje riječi

Nakon uvodnog obreda svete Mise dolazi služba Božje riječi. Bogoslužje Božje riječi poslije Drugog vatikanskog sabora jedan je od dvaju važnih misnih dijelova. Uz stol Božje riječi imamo i euharistijsko bogoslužje Gospodnjeg tijela i krvi. Služba riječi poziva na Isusovu zapovijed: „Ovo činite meni na spomen“ (Lk 22, 19; 1 Kor 11, 24), a time se povezuje s euharistijskim slavljem kruha i vina. Služba riječi je i pouka i molitva. U bogoslužju imamo Božju riječ upućenu čovjeku koji Bogu odgovara. Možemo vidjeti i shemu (strukturu) po kojoj je služba riječi sastavljena. U biblijskim čitanjima, Bog prvo govori iz Starog zavjeta, a čovjek odgovara starozavjetnim psalmima. Zatim slijedi poslanica - apostolski navještaj na koji zajednica vjernika odgovara prigodnim novozavjetnim zazivom, uokvirenim alelujom. Taj prijelaz još je više pozdrav evanđelju kao punini Božjeg govora. Biblijska čitanja ne odnose se samo na prošlost da ih se samo shvati povijesno, nego i na sadašnjost jer sada navješćuju Kristovo spasenjsko djelovanje u zajednici.⁷⁹

Sadržaj Svetog pisma kao slijed povijesti spasenja ide prema cilju, Isusu Kristu. U početku Crkve među poslužiteljima oltara postoji i čitač. Evanđelje navješćuje đakon ili svećenik. Sveto pismo čita se određenim redom. Čitaju se tako da se spisi međusobno nadopunjuju te da se bolje shvaća jedinstvo i razvoj spasenjskog djela. Nakon liturgijske obnove Drugog vatikanskog sabora Stari zavjet dobiva više prostora u bogoslužju. Stari zavjet navješćuje Boga, ali mu je potrebno svjetlo Novog zavjeta. Isus se hranio starozavjetnim sadržajem, ali je i nadopunio njegove nesavršenosti. Čitanja Novog zavjeta daju naslutiti novost života s Kristom. Novozavjetni spisi govore o ranokršćanskim zajednicama, hvale ih, opominju, ispravljaju i izgrađuju. Apostolski spisi su Božja riječ koja se ne obraća samo ondašnjim vjernicima, nego i nama danas.⁸⁰

Za spomendan svete Marte predviđeno je vlastito čitanje iz Prve Ivanove poslanice (1 Iv 4, 7-16), i po izboru ponuđena su dva evanđeoska tekst iz Lukina (Lk 10, 38-42) ili Ivanova evanđelja (Iv 11, 19-27). Sva tri teksta imaju u središtu Božju ljubav. U Lukinom evanđelju ljubav se iskazuje kroz gostoprimstvo Marte i Marije koje su spremno primile Isusa u svoju kuću. Marta je iskazala ljubav u posluživanju, a Marija u slušanju Isusove riječi. U Ivanovom Evanđelju vidljiva je ljubav Isusa prema sestrama i njihovom bratu. Ovim je evanđelist Ivan naglasio da Bog ljubi svakog

⁷⁹ Usp. N. HOHNJEC, *Biblija u euharistijskom slavlju*, 17.-18.

⁸⁰ Usp. N. HOHNJEC, *Biblija u euharistijskom slavlju*, 18.-20.

čovjeka. Izrečena je i ljubav sestara prema Isusu koje su vjerovale da Isus može pomoći njihovom bratu. A u događaju Lazarova uskrsnuća vidljiva je i ljubav Boga prema svome Sinu i Sina prema Ocu. Sestre su znale da je Isusu sve moguće ako zatraži od Oca. Isus je sam uskrsnuće i život i daje novu nadu u ljubavi.⁸¹ U Ivanovoj poslanici izričito se govori da je Bog ljubav te da ljubimo jedni druge kao što i sam Bog čini. Sva tri teksta iz Svetog pisma međusobno se nadopunjuju u govoru o ljubavi kroz prizmu službe ljubavi i gostoprimstva. Evanđelja spominju i govore o liku Marte, a poslanica svjedoči o ljubavi koja dolazi od Boga i vodi Bogu kao pravi put čovjekova života.⁸² Mi ćemo obraditi prvo čitanje i oba evandeoska odlomka.

3. 1. Prvo čitanje: 1 Iv 4, 7-16

⁷Ljubljeni,
ljubimo jedni druge jer ljubav je od Boga;
i svaki koji ljubi,
od Boga je rođen i poznaje Boga.
⁸Tko ne ljubi, ne upozna Boga
jer Bog je ljubav.
⁹U ovom se očitova ljubav Božja u nama:
Bog Sina svoga jedinorođenoga posla u svijet
da živimo po njemu.
¹⁰U ovom je ljubav:
ne da smo mi ljubili Boga,
nego – on je ljubio nas
i poslao Sina svoga
kao pomirnicu za grijehе naše.
¹¹Ljubljeni,
ako je Bog tako ljubio nas,
i mi smo dužni ljubiti jedni druge.
¹²Boga nitko nikada ne vidje.
Ako ljubimo jedni druge,
Bog ostaje u nama,
i ljubav je njegova u nama savršena.
¹³Po ovom znamo da ostajemo u njemu
i on u nama:
od Duha nam je svoga dao.
¹⁴I mi smo vidjeli i svjedočimo
da je Otac poslao Sina kao Spasitelja svijeta.
¹⁵Tko ispovijeda da je Isus Sin Božji,
Bog ostaje u njemu, i on u Bogu.
¹⁶I mi smo upoznali ljubav

⁸¹ Usp. S. DODIG, Marta i Marija, sestre Lazarove, 211.-213.

⁸² Usp. C. TOMIĆ, *Počeci Crkve: Ivan – Evanđelist ljubavi*, Zagreb, 1995., 104.

koju Bog ima prema nama
i povjerovali joj.
Bog je ljubav
i tko ostaje u ljubavi,
u Bogu ostaje, i Bog u njemu.⁸³

Sve tri Ivanove poslanice dio su *corpusa* Novog zavjeta koji nazivamo Katoličkim poslanicama. Ta pisma nisu namijenjena pojedincima ili određenim kršćanskim zajednicama, nego svim kršćanima. Prva poslanica je najvažnija. Ona „izgleda kao encikličko pismo namijenjeno zajednicama Male Azije kojima prijeti razdor prvih krivovjerja.“⁸⁴ Velike teme koje nalazimo u Ivanovim spisima su svjetlo i tama, ljubav Božja te se one nalaze i u ovoj poslanici. Prvi dio poslanice nakon uvoda (1, 1-4) naglašava vrijednost hoda kršćanina u svjetlosti (1, 5 - 2, 9), drugi dio govori kako kršćani trebaju živjeti kao djeca Božja (3, 1 - 4, 6), a treći dio o onom najvažnijem a to su vjera i ljubav (4, 7 - 5, 12). Naš tekst dio je ovog posljednjeg dijela.⁸⁵

Vjera i ljubav osnovni su kriteriji po kojima se kršćani mogu prepoznati.⁸⁶ Sama poslanica kaže: „Bog je ljubav“ – „Ljubite jedni druge.“ Ljubav ima veliku važnost u Svetom pismu. Misterij božanske ljubavi koji ide preko križa, želi pročistiti sve posve ljudske pojmove ljubavi. Bog je s ljudima pokrenuo dijalog ljubavi. U ime te ljubavi on nas obvezuje i uči da ljubimo jedni druge.⁸⁷ Takav put života prepoznamo kod Marte koja u svom životu živi ljubav prema Bogu i bližnjima. Na veličanstven način Bog daje svoga Sina i u njemu Bog otkriva da se on sam daje u ljubavi (usp. Rim 8, 32). Evanđelist Ivan u svojoj poslanici to i opisuje: Bog je ljubav, ljubav dolazi od Boga i Bogu vodi. Ako je Bog ljubav jedino sredstvo koje nas vodi k Bogu je ljubav.⁸⁸ Ivan iznosi kakva je narav istinske ljubavi.

U ovom kratkom odlomku tri puta se spominje da *ljubimo jedni druge*, (1 Iv 4, 7. 11. 12) kao ohrabrenje – ljubimo jedni druge, kao dužnost – dužni smo ljubiti jedni druge, i kao hipoteza – ako ljubimo jedni druge. Bog se otkrio u Isusu Kristu kao ljubav koja se sama slobodno žrtvuje. Moramo ljubiti jedni druge jer je sam Bog ljubav, jer nas je ljubio u Kristu i jer stalno ljubi u nama i kroz nas. Bog je izvor svake ljubavi jer je

⁸³ Rimski misal obnovljen prema odluci svetog ekumenskog sabora drugog vatikanskog, a proglašen vlašću pape Pavla VI. Red čitanja. Svetačka čitanja. Nalogom i odobrenjem Biskupske konferencije i potvrdom Sv. Zbora za bogoštovlje izdaje KS Zagreb, 1991., 347.-348.

⁸⁴ Usp. Jeruzalemska Biblija. Stari i Novi zavjet s uvodima i bilješkama iz „La Bible de Jérusalem“, Zagreb, 1996., 1504.

⁸⁵ Usp. Z. PAŽIN – K. VIŠATICKI, *Vlastiti misal*, 101.

⁸⁶ Usp. Z. PAŽIN – K. VIŠATICKI, *Vlastiti misal*, 101.

⁸⁷ Usp. C. WIENER, *Ljubav*, 497.-498.; 504.

⁸⁸ Usp. C. TOMIĆ, *Počeci Crkve: Ivan – Evanđelist ljubavi*, 104.

ona istinska i prava. Bog je ljubav u svojem najdubljem biću.⁸⁹ Ljubav Boga očitovala se u djelima povijesti izabranog naroda, kao djelo spasenja čovjeka. To je velika Božja stvaralačka ljubav. U Starom zavjetu Božja dobrota, pravednost, milost, a napose ljubav uvijek su u odnosu prema čovjeku. U Novom zavjetu Božja ljubav očitovala se u povijesti, u osobi Isusa Krista. „Ljubav čovjeka prema Bogu mora biti odgovor Božje ljubavi prema čovjeku.“⁹⁰ U Isusu na najposebniji način očitovala se istinska ljubav, koja je predanje, darivanje, sebedarje. U njemu se otkriva ljubav koja oslobađa, spašava, pomiruje. Ta ljubav koja se očitovala u Sinu Božjem, mora biti i nama mjerilo ljubavi.⁹¹ Zapovijed uzajamne ljubavi počiva na konkretnom i izraženom djelu ljubavi prema nama. Očitovanje Božje ljubavi spominje se dva puta u poslanju Sina Božjega čime je ljubav očitovana i što predstavlja samu bit ljubavi. Božja ljubav se događa prije naše. Ona je slobodna, neprouzročena i spontana. Sva naša ljubav samo je odraz njegove ljubavi i odgovor na nju. Kristov dolazak je određena, povijesna objava Božje ljubavi (heb. *Ahab*; grč. *agapan*, *agape*; lat. *caritas*). Većeg darivanja od Božjeg, koji je darovao Sina, nije nikad bilo niti može biti. Jedinorođeni Sin Božji – Božji neizrecivi dar. Krist je došao da *živimo po njemu* i da bude *pomirnica za naše grijehe* (usp. 1 Iv 4, 9. 10). Bog nas je toliko ljubio da je poslao svoga Sina da nas oslobodi.⁹² Time je postignut Novi savez. Taj dar ljubavi u svome Sinu je konačan, ali nije ograničen na Isusov zemaljski život. Bog ide do kraja, jer pristaje na smrt Sina da svijet ima život i da budemo sinovi Božji.⁹³ Dajući nam tako veliki dar, Bog nas poziva i na odgovornost. Tko god je prišao križu i vidio Božju neizrecivu ljubav ne može nastaviti sebični život. Ta ljubav nam nalaže da kako nas je Bog ljubio, tako da i mi ljubimo jedni druge.⁹⁴ Bog iako nevidljiv, omogućuje da ga „vidimo“ kroz ljubav. Put ljubavi prema Bogu prolazi kroz iskazivanje ljubavi prema braći. „Ljubav čovjeka za Boga je neraskidiva od ljubavi za braću.“⁹⁵ „Bog koji je ljubav i danas ljubi; danas se njegova ljubav vidi kroz našu ljubav. Njegova ljubav usađena je u narodu po Duhu Svetom. Ljubav koju imamo jedni prema drugima, pokazatelj je prebiva li Bog u nama.“⁹⁶

Ivan pred kraj perikope iznosi dva kriterija vjeru i ljubav u puno prisnijem odnosu, više kao ohrabrenje, nego kao opominjanje. Po prvi puta ova dva kriterija

⁸⁹ Usp. J. R. W. STOTT, *Ivanove poslanice*, Daruvar, 1997., 153.

⁹⁰ C. TOMIĆ, *Počeci Crkve: Ivan – Evanđelist ljubavi*, 104

⁹¹ Usp. C. TOMIĆ, *Počeci Crkve: Ivan – Evanđelist ljubavi*, 104.

⁹² Usp. J. R. W. STOTT, *Ivanove poslanice*, 155.-156.

⁹³ Usp. C. WIENER, *Ljubav*, 501.

⁹⁴ Usp. J. R. W. STOTT, *Ivanove poslanice*, 156.

⁹⁵ Usp. C. TOMIĆ, *Počeci Crkve: Ivan – Evanđelist ljubavi*, 104.

⁹⁶ J. R. W. STOTT, *Ivanove poslanice*, 156.-157.

međusobno se povezuju. „Kristovo božanstvo, Božja ljubav prema nama te naša ljubav prema Bogu ne mogu se međusobno odvojiti.“ Vjerovanje i ljubav nisu uvjeti, već posljedice uzajamnog prebivanja i po tome znamo da ostajemo u Bogu. „Po svojoj milosnoj namisli Bog je poslao Sina u svijet kao Spasitelja i Duha u naša srca kao svjedočanstvo. Ljudi tek po djelovanju Duha Svetog priznaju Isusa Kristom koji je došao u tijelu. Tko ispovijeda da je *Isus Sin Božji, Bog ostaje u njemu, i on u Bogu* (usp. 1 Iv 7, 13) taj doista prima život.“⁹⁷

Pred kraj ovog ulomka Ivan navodi: „Bog je ljubav i tko ostaje u ljubavi u Bogu ostaje, i Bog u njemu“ (1 Iv 4, 16). Povijesno Isusovo poslanje znak je i Božje ljubavi i Sinovljeva božanstva. Bog je ljubav, a mi trebamo naučiti od njega ljubiti kako nas je on ljubio jer tako ostajemo u njegovoj ljubavi. Ljubav koja je od vječnosti u Bogu i koja se u Kristu povijesno očitovala mora u nama postići svoje savršenstvo. Možemo ljubiti i vjerovati, samo ako prebivamo u Bogu i on u nama. Vjera i ljubav posljedica su uzajamnog prebivanja. „Samo Duh Sveti može prosvijetliti naš razum da bismo povjerovali u Isusa i zagrijati naša srca da zavole Boga i ljude oko nas.“ Prema tome, vjera i ljubav znakovi su djelovanja Duha Svetog u nama. Isusova poruka je nova zapovijed učenicima: „Kao što sam vas ja ljubio, ljubite i vi jedni druge“ (Iv 13, 34).⁹⁸ Ljubav želi uzvišenost i ne da se zadržati nikakvim niskim stvarima. Čovjek koji ljubi počiva u Jednom, najvišem, od kojega teče i napreduje sve dobro.⁹⁹

Možemo zaključiti kako je ovaj odlomak uzet za čitanje na spomendan Svete Marte, očito, da se naglasi da je njezina služba bila služba ljubavi, što je osnovna oznaka ljubavi – da je djelotvorna.

⁹⁷ Usp. J. R. W. STOTT, *Ivanove poslanice*, 158.-160.

⁹⁸ Usp. J. R. W. STOTT, *Ivanove poslanice*, 161.

⁹⁹ Usp. T. KEMPENAC, *Nasljeduj Krista*, Zagreb, 2007., 101.

3. 2. Prvi evanđeoski odlomak po izboru: Lk 10, 38-42

³⁸Dok su oni tako putovali, uđe on (Isus) u jedno selo. Žena neka, imenom Marta, primi ga u kuću. ³⁹Imala je sestru koja se zvala Marija. Ona sjede do nogu Gospodinovih i slušaše riječ njegovu. ⁴⁰A Marta bijaše sva zauzeta posluživanjem pa pristupi i reče: „Gospodine, zar ne mariš što me sestra samu ostavila posluživati? Reci joj dakle da mi pomogne.“ ⁴¹Odgovori joj Gospodin: „Marta, Marta! Brineš se i uznemiruješ za mnogo, ⁴²a jedno je potrebno. Marija je uistinu izabrala bolji dio, koji joj se neće oduzeti.“ (Lk 10, 38-42)¹⁰⁰

Evangelist Luka piše konkretnoj Crkvi kojoj želi približiti Isusa i njegov nauk.¹⁰¹ Kršćanska zajednica nastaje Božjom riječju, a u Lukinom evanđelju posebno mjesto zauzimanju prizori naviještanja i slušanja Božje riječi. Živa zajednica živi, raste i razvija se snagom Božje riječi. Njezinim slušanjem, čuvanjem i vršenjem potvrđuje se kao Kristova obitelj na zemlji. Slušanje i usvajanje Božje riječi temelj je sveukupna života i slušanja/služenja u zajednici. Tako nastaje vjera i izvršenje Božje riječi (usp. Lk 8, 21; Rim 10, 14). Time se određuje i bit čovjeka vjernika i uspostavlja se osoban odnos s Gospodinom (usp. Lk 10, 39; Iv 18, 37). Isusova osoba i riječ su jedno te isto, a slušanje i vjerovanje nerazdvojeno su povezani uz Isusovu osobu. Zbog toga Isusovo naviještanje i čovjekova odluka da se odazove i sluša najveća je prekretnica u ljudskom životu. Da bi to pojasnio Luka je izabrao prizor što se zbio u vrijeme Isusova posjeta Marti i Mariji.¹⁰² Tekst se nalazi u dijelu u koje je Isus na putu prema Jeruzalemu.¹⁰³ Ovaj događaj nalazi se u desetom poglavlju. Evangelist Luka smješta ga na kraj poglavlja. Izvještaju o Marti i Mariji prethodi nekoliko perikopa. Poslanje sedamdesetdvojice, prijetnja neobraćenim gradovima, pravi razlog apostolske radosti, Evanđelje objavljeno jednostavnima, zapovijed ljubavi, Milosrdni Samarijanac koji obrađuju djela ljubavi prema Bogu i bližnjemu, slušanje evanđelja – Isusovih riječi i njihovo življenje, vršenje i molitvu u kojoj u posvemašnjem povjerenju u Boga nalazi se snaga da se bude Isusov učenik.¹⁰⁴ Zgoda o Marti i Mariji vlastita je evangelistu Luki. Samo je kod njega nalazimo.¹⁰⁵ Luka ovaj tekst smješta na ovo mjesto jer želi istaknuti

¹⁰⁰ *Rimski misal, Red čitanja. Svetačka slavlja*, Zagreb, 1991., 98.

¹⁰¹ Usp. Z. PAŽIN – K. VIŠATICKI, *Vlastiti misal*, 183.

¹⁰² Usp. V. – B. JARAK, Isusov susret sa ženama u Lukinu Evanđelju, u: M. BABIĆ (ur.), *Jukić*, 13-14 (1983./84.), Sarajevo, 7.-17., osobito 12.

¹⁰³ Usp. Z. PAŽIN – K. VIŠATICKI, *Vlastiti misal*, 183.

¹⁰⁴ Usp. R. SCHNACKENBURG, *Osoba Isusa Krista u četiri Evanđelja*, 203.

¹⁰⁵ R. E. BROWN, *Uvod u Novi zavjet*, Zagreb, 2008., 241.

da se spasenje ne postiže samo djelima. Upozorava da je tiho čekanje na Gospodina važnije od užurbane zaposlenosti.¹⁰⁶

3. 2. 1. Isus Gost u kući Marte i Marije

U ovom izvješću vidimo da su Isus i njegovi učenici putovali te se zaustavili u jednom selu. Ne vidimo ni vrijeme događanja, ni kako se to mjesto nazivalo. Naziv mjesta saznajemo, to jest možemo povezati s događajem iz Ivanova evanđelja o Uskrsnuću Lazara, da su *Marta i Marija živjele u Betaniji* (usp. Iv 11, 1), oko tri kilometra od Jeruzalema. Evanđelist navodi: „Žena neka, imenom Marta primi ga (Isusa) u kuću“ (Lk 10, 38). Ovdje nam je rečeno da je kuća, pripadala Marti. Marta se inače smatra starijom sestrom, te je bila i domaćica u kući.¹⁰⁷ Prema nekima jedan od povoda Isusova dolaska u njihovu kuću, a i Martinom užurbanom spremanju, vjerojatno je bio Blagdan posvećenja Hrama, koji je trajao osam dana. Uključivao je tradicionalna jela, obrede i svjetiljke povješane na prozorima. Trebalo je sve to pripremiti pa je Marta imala mnogo posla, žurila se i radila misleći da ima previše posla i da to sve treba zgotoviti što bolje.¹⁰⁸ Na Istoku primiti nekoga znači ponuditi mu gostoprimstvo sa svim pravima koja se gostu trebaju pružiti. Kada žena prima goste, znači da je ona domaćica, pa muža ili nema ili je udovica. U ovom izvještaju vidimo kako Isus prihvaća poštovanje i gostoprimstvo žena koje su ga primile. Isus iskazuje poštovanje prema ženama. Uvrštava ih i u širi krug svojih učenika. Isus time kao i brojnim drugim sličnim situacijama nadilazi svoje sunarodnjake.¹⁰⁹ Isusov dolazak u goste, kao i svaki njegov čin i riječ, nosili su poruku, bili su spasenjski događaji, u službi njegova poslanja. U Isusu koji se navraća, Bog nudi vjernicima zajedništvo i zove ljude na obraćenje. Tako možemo reći da prijateljski susret i ljubazno gostoprimstvo, u Martinu i Marijinu domu, Isus koristi da svoje prijatelje i ugostitelje, svoje služitelje uvede u jednu novu dimenziju života. Gozba u njihovoj kući bila je prilika za pouku. Ovom zgodom Isus je htio da njegovi prijatelji razmišljaju i razlučuju kako postoji ono posve bitno od manje bitnoga; da u svakoj prigodi izaberu bolji dio, u mnoštvu briga i zauzetosti, kakve god vrijednosti, uvijek budu na čistu da je jedno potrebno. U slučaju Isusova pohoda Marti i

¹⁰⁶ Usp. L. MORRIS, *Evanđelje po Luki*, Daruvar, 1997., 204.-205.

¹⁰⁷ Usp. L. MORRIS, *Evanđelje po Luki*, 205.

¹⁰⁸ Usp. F. FULLER, *Marta i Marija*, 608.

¹⁰⁹ Usp. M. ZOVKIĆ, *Lukino evanđelje u našoj misi*, Zagreb, 1995., 263.

Mariji to jedno i taj bolji dio bilo je slušanje njegove riječi.¹¹⁰ Osim ovog Isusovog posjeta gdje je prihvatio poziv domaćice Marte (Lk 10, 38), Luka navodi još pet puta gdje Isus prihvaća da bude gost kod stola: Isus u Levijevoj kući prilikom gozbe uči da ne trebaju zdravi liječnika, nego bolesni (Lk 5, 29. 31), odaziva se pozivu Šimuna farizeja te uči da Bog oprašta grijehе onima koji ljubljаše mnogo (Lk 7, 36. 47), prilikom gozbe u farizejevoj kući kritizira formalističku pobožnost farizeja i zakonoznanaca (Lk 11, 37-52), u kući nekog farizeja uči kako je dopušteno nekad i prekršiti propis o počinku u subotu, kad je nužno pomoći bližnjemu (Lk 14, 1-6), nudi Zakeju svoju prisutnost te u njegovoj kući za vrijeme gozbe izjavljuje da su grešnici djeca Abrahamova (Lk 19, 1. 9). Na svim tim učiteljskim gozbama Isus iskazuje svoju sućut i naklonost prema malenima, poučava ih, blaguje s njima i kazuje što je najvrjednije u čovjekovu životu.¹¹¹ U prvim stoljećima kako doznajemo iz predaje kršćani su se okupljali u kućama, lomili kruh i slušali riječ koja se naviještala (usp. Dj 20, 7-12). Tako i danas, u liturgiji Svete mise, vjernici se skupljaju oko stola Gospodnjeg kako bi u zajedništvu čuli i vršili Božju riječ i blagovali tijelo i Krv Kristovu što je hrana za vječni život. Mogli bismo reći kako je već za Isusova zemaljskog života u njegovim posjetima prikazano zajedništvo koje se sastoji u slušanju njegove riječi i gozbama odnosno blagovanjima. A nakon posljednje večere, muke, smrti i uskrsnuća Isus nam se daje na poseban način u spomen-činu koji je ostavio da činimo njemu na spomen, u svetoj euharistiji, pod prilikama kruha i vina.

3. 2. 2. Služenje i slušanje riječi

Ova zgoda upućena je kršćaninu i kršćanki od kojih se očekuje da budu kontemplativan i kontemplativna u akciji. Ovdje vidimo različita dva stava, ali koji se nadopunjuju kako bi poslali poruku da je Jedno najpotrebnije. Marta je nastojala što bolje ugostiti dragog Gosta i njegove učenike.¹¹² Marija, Martina sestra, nije se opterećivala oko kućnih poslova. Ona je „sjedila do nogu Gospodinovih i slušala njegovu riječ“ (Lk 10, 39). Sjediti do Učiteljevih nogu znači da je Marija iskreno, potpuno okrenuta Isusu i onom što Isus govori,¹¹³ jer *blaženi su oni koji slušaju riječ*

¹¹⁰ Usp. J. ČOVO, Isusova majka i braća, 211.; Usp. M. ZOVKIĆ, *Isus u evanđelju po Luki. (Isus kod Marte i Marije (Lk 10, 38-42))*, Sarajevo, 2002., 191.-216., osobito 198.-199. 202., prema: M. ZOVKIĆ, *Isus kod Marte i Marije (Lk 10, 38-42)*, u: *Crkva u svijetu* 15 (1980.) III., 199.-213.

¹¹¹ Usp. M. ZOVKIĆ, *Isus u evanđelju po Luki*, 202.-203.

¹¹² Usp. F. KUHARIĆ, Sveta Marta, u: M. ROSSO (ur.), *Sveta Marta*, Zagreb, 2011., 27.-32., osobito 29.

¹¹³ Usp. S. DODIG, Marta i Marija, sestre Lazarove, 211.

Božju i čuvaju je (usp. Lk 11, 28). Glagol *ekouen* – slušaše ističe kako je Marija bila u trajnom učeničkom stanju slušanja te da svoj život ravna prema onom što čuje od Gospodina. Važno je uočiti nerazdvojeno jedinstvo slušanja i naviještanja Božje riječi jer samo onaj tko trajno ostaje u Isusovoj školi slušanja, može biti istinski navjestitelj Božje riječi drugima. Marta prima Isusa kao odličnog i posebnog gosta kojeg treba poslužiti dok Mariji susret s Isusom nije tek susret u kojem treba sve najbolje poslužiti, nego s Gospodinom koji mijenja njezin život.¹¹⁴ Ta pozornost koja je kod Marije vidljiva povezuje prepoznavanje onog najvažnijeg, ono jedno, zatim vjeru i učenje. Istinska vjera i istinsko učenje susreću se u pozornosti. Pozornost je ono što omogućuje da iskazujemo ljubav prema bližnjemu. Samo onaj koji je pozoran spram drugoga, može ljubiti drugoga. Pozornost je i bit molitve, a ona bit učenja. Tko istinski moli, taj je i pozoran. „Molitva je usmjerena prema Bogu čitave pozornosti za koju je duša sposobna.“¹¹⁵ Marta je u svom posluživanju dobila pouku veće pozornosti slušanja Riječi, a to je poruka i čitatelju da se na prvo mjesto stavlja Božja Riječ, a sve ostalo je njoj u službi. Zanimljivo je još kako je u ovom odlomku Isus tri puta nazvan Gospodine (r. 39. 40. 41.). Dva puta Luka Isusa oslovljava s Gospodine - *Kyrios*, a jedanput Marta. Luka ovim želi dati poruku Crkvi da svi trebaju slušati prisutnog Gospodina u poslijeuskršnom vremenu misionarskog djelovanja.¹¹⁶

3. 2. 3. Jedno je potrebno

U daljnjem tekstu čitamo kako je Marta zauzeta mnogim posluživanjem kod stola. Marta se nije svidjelo kako Marija samo sluša i ništa joj ne pomaže. Marta, koja je sva mnogo radila, nije to odobravalala. Zatražila je od Isusa da posreduje. Osjeća se prigovor upućen i Isusu u riječima *zar ne mariš...*, kao i Mariji u riječima *što me sestra samu ostavila posluživati*. Rješenje koje Marta predlaže vidi se u riječima: *reci joj, dakle, da mi pomogne!* Isusov odgovor je blag. Isus kaže Marti: „Marta, Marta! Brineš se i uznemiruješ za mnogo, a jedno je potrebno“ (Lk 10, 41-42). „Marta, Marta“ pokazuje da je Isus dosta često znao upotrebljavati dva puta iste riječi.¹¹⁷ Imati više

¹¹⁴ Usp. M. ZOVKIĆ, *Isus u evanđelju po Luki*, 203.-204.

¹¹⁵ I. RAGUŽ, *Proslava dana Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Đakovu* (7. XI. 2017.), u: <http://www.djkbff.unios.hr/hr/dogadjanja/item/772-proslavljen-dan-katolickog-bogoslovnog-fakulteta-u-djakovu-2017>. (26. IV. 2018.).

¹¹⁶ Usp. V. – B. JARAK, *Isusov susret sa ženama u Lukinu Evanđelju*, 12.; Usp. M. ZOVKIĆ, *Isus u evanđelju po Luki*, 204.; Usp. M. ZOVKIĆ, *Lukino evanđelje u našoj misi*, 264.

¹¹⁷ Usp. L. MORRIS, *Evanđelje po Luki*, 205.

imena ili ponoviti isto ime znak je važnosti nekoga koji ima nešto ispuniti. Ime je znak Božjeg vodstva, kazuje i ulogu koja je čovjeku namijenjena.¹¹⁸ Dvostruko ponavljanje kao da uključuje blagu opomenu, ali i poziv na razmišljanje i preslagivanje vlastitog stava.¹¹⁹ Isus nije odbacio Martino služenje, ali joj je morao reći kako je važnije biti, nego uraditi.¹²⁰ Potiče Martu neka razmišlja kako je samo jedno zaista potrebno, a to je briga oko spasenja. Isus prihvaća Martino gostoprimstvo, ali njezinoj gostoljubivost želi dati dublje usmjerenje.¹²¹ Isus suprotstavlja Martino uzrujavanje zbog tolikih stvari onom jednom koje je stvarno potrebno. Isus želi reći da se Marta brine za previše stvari. U životu rijetko susrećemo stvarne, stvarne potrebe, ali i kada dođu, shvatimo da možemo bez mnogočega na što se inače obilno troši vrijeme. *Jedno* nije pobliže određeno, ali možemo vidjeti po Marijinom stavu, koja je sjedila do Isusovih nogu i učila od njega. Važan je stav ovisnosti o Isusu. „Marija je doista izabrala bolji dio koji joj se neće oduzeti“ (Lk 10, 42).¹²² Iz ovog proizlazi kako „ispravan duhovni stav je nešto za što se nikad ne moramo bojati da ćemo ga izgubiti.“¹²³

Sam izraz bolji dio je jedan od prevedenih rješenja.¹²⁴ *Agathe meris* (r. 42) doslovno bi trebalo prevesti *izabrala dobar dio* i *najbolji dio*.¹²⁵ „U toku crkvene povijesti crkveni oci i teolozi iznosili su sve tri mogućnosti, a učiteljstvo nikada nije definiralo koja je mogućnost službeno određena.“¹²⁶ Kad bismo rekli Marija je izabrala dabar dio, značilo bi da uz gostoprimstvo ne valja zaboraviti na učeničko slušanje prisutnog Gospodina, dok Marija je izabrala bolji dio, znači da uz karitativno pomaganje veću vrijednost ima razmatranje Gospodnje riječi.¹²⁷ Kako god se prevelo Isus ne podcjenjuje Martin doprinos, nego zahtjeva stav koji je Marija u tom trenutku imala. Veliko je umijeće naći ravnotežu između duhovnog i materijalnog pristupa.¹²⁸

„Moramo znati postići sklad tako da nas sam rad dovede u Božju blizinu, da nam trenuci u potpunosti posvećene razgovoru s Gospodinom pomognu da bolje radimo. Između vremenitih briga i duhovnog života, rada i molitve treba nastati

¹¹⁸ Usp. J. DUPONT, Ime, u: X. LÉON-DUFOUR i dr. (ur.), *Rječnik biblijske teologije*, Zagreb, 1993., 327.-333., osobito 328., 333.

¹¹⁹ Usp. M. ZOVKIĆ, *Isus u evanđelju po Luki*, 205.

¹²⁰ Usp. I. ČATIĆ, *16. nedjelja kroz godinu* (13. VII. 2016.), u: <http://sveto-pismo.net/2016/07/13/16-nedjelja-kroz-godinu/> (26. IV. 2018.).

¹²¹ Usp. M. ZOVKIĆ, *Isus u evanđelju po Luki*, 207.

¹²² Usp. L. MORRIS, *Evanđelje po Luki*, 205.-206.

¹²³ L. MORRIS, *Evanđelje po Luki*, 205.-206.

¹²⁴ Usp. L. MORRIS, *Evanđelje po Luki*, 206.

¹²⁵ Usp. M. ZOVKIĆ, *Lukino evanđelje u našoj misi*, 267.

¹²⁶ M. ZOVKIĆ, *Lukino evanđelje u našoj misi*, 267.

¹²⁷ Usp. M. ZOVKIĆ, *Lukino evanđelje u našoj misi*, 267.

¹²⁸ Usp. S. DODIG, *Marta i Marija, sestre Lazarove*, 212.

potpuno jedinstvo. Rad hrani molitvu, a molitva napaja rad. Svi poslovi učinjeni s ispravnom nakanom, mogu biti mjesto gdje ćemo svakodnevno živjeti ljubav, duh služenja drugima, radost, optimizam, razumijevanje, srdačnost, apostolat prijateljstva. To je u konačnici ono što nas čini svetim. I to je ono što je uistinu bitno: pronaći Isusa usred svakodnevnih poslova, ne zaboraviti niti jednog trenutka na Gospodina.¹²⁹

U čemu je poruka? Temeljni čovjekov odnos je odnos vjere, pouzdanja i odanosti Bogu! Tu, baš u tom odnosu, stoji temelj moralnog čovjekova života i njegova dostojanstva. Stoga Isus to stavlja na prvo mjesto. Ponizno slušanje Božje riječi, molitveno raspoloženje duše za životvorni susret s Bogom. Marija je izabrala to prvo, temeljno i glavno. Evanđelje nam ne govori što je Marija učinila. Isus nipošto ne omalovažava Martinu brižnost da podvori goste zemaljskom hranom, ali upozorava da svaka naša služba i služenje mora izvirati iz suživota s Bogom.¹³⁰

Na poseban način ova zgoda ističe Isusa koji prima i daje. Isus prima Martino brigu domaćice, a objema sestrama daje, obogaćuje ih svojom prisutnošću i Božjom riječi. Isus Gost, uči nas da gosti budemo i goste primamo. On je danas svima nama domaćin na gozbi svoje riječi i svoga svetog kruha.¹³¹

S druge strane, paralela sa zgodom prije o Samarijancu govori da nije dovoljno biti samo teoretski slušatelj Isusove riječi, nego ju i primjenjivati. To dvoje valja staviti u ravnotežu.¹³²

Slušanje Isusove riječi daje smisao učeničkom djelovanju kršćana. Uključuje osobno pristajanje uz Isusa. Zato jedno potrebno obuhvaća vjerničko pristajanje uz Isusa koje usmjerava sve druge pothvate vjernika te sve privremene vrednote i obveze podlaže trajnoj vrijednosti Božjeg kraljevstva. Marta je dobro postupila što je pozvala i primila Isusa s pratnjom u goste, što je gostima spremila dobar ručak. Ona je vidjela privremenu potrebu Učiteljevu i pomogla mu, ali je u ovoj zgodi previdjela nadzemaljsko i trajno u svezi s Učiteljem, što je vidjela u Ivanovom evanđelju da Isus može sve učiniti i bila mu vjerna. Tako u središtu stoji Isus u kojemu se nepredvidivo utjelovljuje spasenje, jer je upravo On onaj koji je danas nužno potrebno. Isus je središte, središnja Osoba u ovoj zgodi kao što treba biti i u svakom čovjekovom životu.¹³³ „Isus koji prihvaća Martino gostoprimstvo i brani Marijino učeničko sjedenje

¹²⁹ F. FERNANDEZ-CARVAJAL, *Razgovarati s Bogom. (Martin rad)*, Split, 2010., VI., 194.-199., osobito 198.-199.

¹³⁰ Usp. F. KUHARIĆ, Sveta Marta, 30.-31.

¹³¹ Usp. M. ZOVKIĆ, *Lukino evanđelje u našoj misi*, 267.

¹³² Usp. M. ZOVKIĆ, *Isus u evanđelju po Luki*, 207.-208.

¹³³ Usp. M. ZOVKIĆ, *Isus u evanđelju po Luki*, 208.-209.

do njegovih nogu poručuje da sve akcije njegovih vjernika trebaju biti inspirirane njegovom riječju.“¹³⁴

Možemo zaključiti kako Martino kuhanje i dvorenje treba biti inspirirano Učiteljevom prisutnošću i riječju. Poruka je to i današnjoj Crkvi da prije nego što se braću i sestre počne usluživati djelima ljubavi i pastoralom po kojemu se spasenje događa ovdje i danas, Crkva se mora dati poslužiti od stola Kristove riječi. Da bi akcija Crkve bila kršćanska, mora biti prožeta i nadahnuta Isusovom riječju.¹³⁵

3. 3. Drugi evanđeoski odlomak po izboru: Iv 11, 19-27

¹⁹A mnogo Židova bijaše došlo tješiti Martu i Mariju zbog brata njihova. ²⁰Kad Marta doču da Isus dolazi, pođe mu u susret dok je Marija ostala u kući. ²¹Marta reče Isusu: „Gospodine, da si bio ovdje, brat moj ne bi umro. ²²Ali i sada znam: što god zaišteš od Boga, dat će ti.“ ²³Kaza joj Isus: „Uskrsnut će tvoj brat!“ ²⁴Marta mu odgovori: „Znam da će uskrsnuti o uskrsnuću, u posljednji dan.“ ²⁵Reče joj Isus:

„Ja sam uskrsnuće i život:

tko u mene vjeruje,

ako i umre, živjet će.

²⁶I tko god živi i vjeruje u mene,

neće umrijeti nikada.

Vjeruješ li ovo?“

²⁷Odgovori mu: „Da, Gospodine! Ja vjerujem da si ti Krist, Sin Božji, Onaj koji dolazi na svijet!“ (Iv 11, 19-27)¹³⁶

Iz Ivanovog zapisa o Lazarovom uskrsnuću u 11. poglavlju saznajemo da su Marta i Marija Lazarove sestre. Epizodu o Lazarovom uskrsnuću opisao je samo evanđelist Ivan.¹³⁷ Isusovo putovanje do Betanije nije pobliže opisano. Isus, došavši onamo, ustanovio je da je četiri dana proteklo otkako je Lazar pokopan (usp. Iv 11, 17). Činjenica da se izričito govori o četiri dana možda nije bez značenja. Postojalo je židovsko shvaćanje da se nakon smrti pokojnikova duša tri dana zadržava u blizini svog mrtvog tijela u nadi da će joj poći za rukom da se u njega ponovno vrati. Kad četvrtog dana primijeti da se počelo raspadati onda ga napušta. Ako je to shvaćanje postojalo već u Isusovo vrijeme, to bi značilo da se želi reći da jedino još neko silno božansko čudesno djelo za Lazara još je jedina nada. Ivan dodaje i kako se mjesto naziva, geografsku bilješku, koju je mogao uzeti iz izvora. Betaniju precizno smješta otprilike

¹³⁴ M. ZOVKIĆ, *Isus u evanđelju po Luki*, 209.

¹³⁵ Usp. M. ZOVKIĆ, *Isus u evanđelju po Luki*, 214.

¹³⁶ *Rimski misal, Red čitanja. Svetačka slavlja*, Zagreb, 1991., 97.

¹³⁷ Usp. S. DODIG, Marta i Marija, sestre Lazarove, 212.

petnaest stadija blizu Jeruzalema. Kad evanđelist Luka govori o ovoj obitelji, spominje samo *jedno selo* (usp. Lk 10, 38), ne navodi ni imena ni zemljopisno određenje. Ivanova bilješka o udaljenosti Betanije od Jeruzalema ima dvije svrhe: da pokaže kako je bilo moguće da ondje bude prisutno mnogo Židova koji su došli tješiti dvije sestre, i da objavi da je Isus skoro već došao u Jeruzalem, gdje njegov život i služba imaju doseći svoj vrhunac. Znači kako je bio velik broj očevidaca u Jeruzalemu. Oni su veza s Jeruzalemskom vlasti. *Židovi* u ovom Evanđelju obično se označavaju kao Isusovi neprijatelji i neprijatelji njegovih sljedbenika. Njihovo spominjanje na ovom mjestu pomalo iznenađuje. Možda Ivan ovdje želi naznačiti da Židovi unatoč tomu što su prema Marti i Mariji možda osjećali iskrenu sućut, prema Isusu ipak su bili neprijateljski raspoloženi.¹³⁸

3. 3. 1. Susret Isusa i Marte

Nakon ovog kratkog uvoda koji nam Ivan donosi, slijedi susret Isusa i Marte. Marta čim je čula da se Isus približava, odmah je izašla da ga dočeka, dok je Marija ostala sjediti u kući. Riječi kojima Marta dočekuje Isusa: „Gospodine, da si bio ovdje, brat moj ne bi umro“ (Iv 11, 21). Te riječi izraz su njezine vjere.¹³⁹ Marta tako ispovijeda vjeru u Isusa prema kojoj je Bog izvor Isusove moći. Ta vjera nju razdvaja od mnoštva koje se divi Isusovim djelima, čudima, ali čuda koja čini ne znaju spojiti s njegovim identitetom. Lazar je bio već četiri dana u grobu. Nitko nije mogao sumnjati da se Lazar vratio od mrtvih.¹⁴⁰ Gospodin koji je tolike iscijelio, iscijelio bi i Lazara, da je bio tada u Betaniji. Marta je znala kada je Isusu poslala poruku i za koliko mu vremena treba da stigne u Betaniju. U roku od četiri dana Isus ne bi mogao stići. Moguće je jedino da su Martu možda zasmetala ona dva dana koja je Isus odgodio za svoj dolazak. Nakon što je Marta rekla Isusu *da si bio ovdje*, nije stala nego je nastavila: „Ali, i sada znam: što god zaišteš od Boga, dat će ti“ (Iv 11, 22). Smisao ovog retka je zagonetan. Na prvi pogled reklo bi se da se njime želi reći kako je Marta znala da je Isus čak i u tom trenutku u stanju učiniti čudo, podići Lazara iz smrtnog sna. Izraz *i sada* mogao bi možda upućivati na pomisao na uskrsnuće, (ali moguće je da čitav izraz ima samo logičko, a ne i vremensko značenje, pa bi mu smisao bio: da si bio ovdje, moj brat

¹³⁸ Usp. D. J. HARRINGTON, B. V. VIVIANO, R. J. KARRIS, R. J. DILLON, Ph. PERKINS, *Komentar Evanđelja i Djela apostolskih*, Sarajevo, 1997., 597.; Usp. L. MORRIS, *Evanđelje po Ivanu*, 441.-442.

¹³⁹ Usp. L. MORRIS, *Evanđelje po Ivanu*, 442.

¹⁴⁰ Usp. D. J. HARRINGTON, *Komentar Evanđelja i Djela apostolskih*, 597.

ne bi umro jer znam da ti Bog daje ono što od njega zaišteš“). Izraz *što god* je u množini. Njime se ne označuje konkretni pojedinačni dar, nego bilo što Isus bilo kad zatraži. Isus Martine misli usmjerava na uskrsnuće. Lazar će uskrsnuti. Marta kaže *da zna da će uskrsnuti o uskrsnuću, u posljednji dan* (usp. Iv 11, 24). Nakon tih Martinih riječi Isus govori: „Ja sam uskrsnuće i život: tko u mene vjeruje, ako i umre, živjet će“ (Iv 11, 25). Ove riječi uslijedile su nakon Martine ispovijesti vjere. Njezine riječi pripremile su teren za jednu od velikih Isusovih izreka koja i obilježava ovo Evanđelje. Isus ne kaže da će on dati uskrsnuće i život. Uskrsnuće i život su toliko povezane s njim da on kaže da on jest uskrsnuće i život. Povezivanjem uskrsnuća sa životom želi se ukazati da je život koji on donosi zapravo život koji obilježava dolazeći vijek, vječni život. Marta je upoznata s vremensko-budućim eshatološkim konceptom, dobro koje će vrijediti uvijek. No, Isus Marti donosi i prostorno-sadašnju dimenziju, da u njemu jest život vječni – sada i ovdje!¹⁴¹ Vjerovati u Isusa znači ne samo priznati njegovu veličinu, nego priznati i novo značenje smrti i ljudskog života i živjeti u skladu s tim. Isus je znao da Marta to svim srcem vjeruje, ali je to htio čuti i iz njezinih usta.¹⁴²

Svatko „tko živi i vjeruje u Isusa, neće umrijeti nikada“ (Iv 11, 26). U grčkom jeziku ovdje se upotrebljava jedan član, što život i vjerovanje u Isusa dovodi u usku međusobnu povezanost. Isus time ne želi reći da vjernik neće tjelesno umrijeti, nego upućuje na vijek koji dolazi. Vjernik ima život vječni, koji obilježava taj budući vijek. Isus svoje riječi zaključuje pitanjem: „Vjeruješ li ovo“ (Iv 11, 26)? Dakle, što je rekao o vjeri i životu je spasonosna istina koju valja prihvatiti i s njom u skladu postupiti.¹⁴³

3. 3. 2. Martina ispovijest vjere

„Da, Gospodine! Ja vjerujem da si ti Krist, Sin Božji, Onaj koji dolazi na svijet“ (Iv 11, 27)! Ovim Martinim riječima ne poklanja se baš uvijek onoliko pažnje koliko bi se uistinu trebalo. Kad se govori o Marti i Mariji, glavna pomisao je na rečenicu koju je Isus Marti uputio: „Marta, Marta! Brineš se i uznemiruješ za mnogo, a jedno je potrebno. Marija je uistinu izabrala bolji dio, koji joj se neće oduzeti“ (Lk 10, 41). Unatoč tome, Marta je bila žena vjere, a njezine riječi zabilježene u ovom retku Ivanova evanđelja doista su značajne. Prvo izražava prihvaćanje onoga što je Isus izrekao, da ne

¹⁴¹ Usp. I. ČATIĆ, *Corpus Iohanneum (skica predavanja). Evanđelje po Ivanu*, Đakovo, 2014., 38.; Usp. J. GNILKA, *Teologija Novog zavjeta*, Zagreb, 1999., 242.; Usp. L. MORRIS, *Evanđelje po Ivanu*, 443.-445.

¹⁴² Usp. M. CRVENIKA, *Svetopisamske žene*, 199.-200.

¹⁴³ Usp. L. MORRIS, *Evanđelje po Ivanu*, 445.

bira neki svoj put, nego prihvaća njegov. A potom izriče svoju vjeru vlastitim riječima. Ja vjerujem u izvorniku glagol je u perfektu. Tim izrazom označena je vjera koja se jednom prima i koja potom trajno ostaje u vjerniku. Ja je naglašeno. Marta je sve svoje pouzdanje stavila u Isusa. Ona „vjeruje da je Krist, Sin Božji, Onaj koji dolazi na svijet“ (Iv 11, 27). Marta tu vjeru izražava određenim sadržajem. Sadržaj je teološkog karaktera. Svojim riječima Marta ovdje izdvaja tri stvari. Prvo, Isus je *Krist*, to jest Mesija, onaj kojeg su Židovi i očekivali. Drugo, on je *Sin Božji*. Nema sumnje da Marta ovim riječima pridaje najdalekosežniji smisao. Ovako ispovijedanje vidimo i kod Ivana Krstitelja koji veli: „I ja sam to vidio i svjedočim; on je Sin Božji“ (Iv 1, 34) i kod Natanaela koji kaže: „Učitelju, ti si Sin Božji! Ti si kralj Izraelov“ (Iv 11, 28)! Taj izraz može značiti da je osoba koja to izriče pobožna i bogobojazna, ali može označavati i da je iznimno povezana s Bogom. Ivan i svoje evanđelje piše da potakne ljude na vjeru u Isusa kao u Sina Božjega.¹⁴⁴ „A ova su zapisana da vjerujete: Isus je Krist, Sin Božji, i da vjerujući imate život u imenu njegovu“ (Iv 20, 31). „Treće, Marta Isusa označava kao onoga koji dolazi na svijet, to jest kao dugo iščekivanog Izbavitelja, onoga koga je Bog poslao da savršeno i u potpunosti ispuniti njegovu volju.“¹⁴⁵ Uzmemo li ta tri izraza spojena u jednu cjelinu, vidimo da osoba koja ovo izriče ima uzvišeno gledanje na Kristovu Osobu. Stoga, pomišljajući na Martu, pred očima trebali bi imati prije svega ovu izjavu.¹⁴⁶ Marta tako postaje nosilac vijesti o uskrsnuću Kristovu i možemo reći kako je ostvarila riječi psalmiste: „On je ljubav moja i tvrđava moja, zaštita moja, izbavitelj moj, štiti me za koji se sklanjam“ (Ps 144, 2).¹⁴⁷

Možemo zaključiti da Marta priznajući Isusu njegovo mesijanstvo i božansko sinovstvo, ujedno je priznala da je Isus izvor svakog uskrsnuća. Unatoč tome što Isus ima uvid u nutrinu našeg srca, On želi da i naša usta priznaju ono što je u srcu: „Ako ustima svojim priznaš Isusa Gospodina i srcem svojim vjeruješ da ga je Bog uskrisio od mrtvih, bit ćeš spašen. Doista, srcem vjerovati opravdava, a ustima ispovijedati spasava“ (Rim 10, 9-10). Vjera se mora živjeti „jer tko god se prizna mojim pred ljudima, priznat ću se i ja njegovim pred Ocem, koji je na nebesima“ (Mt 10, 32). Sve nam to govori koliko je Marta bila važna osoba u prvoj Crkvi, a i njezin život poruka svima danas. Po primjeru gostoprimstva, gostoljubivosti, primanja pouke koja joj je otvorila vidike njezina daljnjeg života da još više u središte svoga života stavi Osobu

¹⁴⁴ Usp. L. MORRIS, *Evanđelje po Ivanu*, 445.-446.

¹⁴⁵ L. MORRIS, *Evanđelje po Ivanu*, 446.

¹⁴⁶ Usp. L. MORRIS, *Evanđelje po Ivanu*, 446.

¹⁴⁷ Usp. M. CRVENIKA, *Svetopisamske žene*, 201.

Isusa Krista, Božju Riječ, da ju zna čuti, primijeniti i vršiti. Vidimo i još jednu njezinu važnu osobinu u ispovijedanju vjere u Isusa Krista, Sina Božjega koja pokazuje da je Marta bila itekako osoba vjere, nade i ljubavi prema Bogu i bližnjemu.

Zaključak

Sveta Marta, sestra Marije i Lazara, u Betaniji gostoljubivo je primila Gospodina, brižno mu služila i svojim molitvama izmolila bratovo uskrsnuće.¹⁴⁸

U ovom radu vidjeli smo u tri biblijska teksta, u kojima se Marta spominje da je istaknuta njezina gostoljubivost, zauzetost, služenje, poslušnost, vjera, nada i ljubav. U Lukinu tekstu Martino ovozemno služenje upućeno je na služenje Evanđelju. U Ivanovu tekstu zabrinutost je izrasla u ispovijedanje vjere, te posluživanje u svjedočanstvo. Mogli smo iščitati postupnost u životu i sazrijevanju vjere. Iz pojedinih legendarnih prikaza vidjeli smo kako je Marta provela ostatak svoga života svjedočeći i navješćujući Radosnu vijest. Primjer njezina života prepoznali su i crkveni oci koji su u Marti i Mariji vidjeli primjer akcije i kontemplacije. Redovničke zajednice Marti su posvetile liturgiju i rado ih uzimali za primjer kako znati naći pravilnu sredinu između molitve i rada. Iz tih podataka vidjeli smo da je Marta slavljenja od samih početaka.

U drugom dijelu obradili smo misne molitve. Kratko smo svaku općenito opisali, a potom izdvojili glavne naglaske. U zornoj molitvi ističe se glagol *hospitari* – dati se ugostiti, koji se u ovoj molitvi jedino spominje u cijelom misalu. Ovim se želi reći kako je kod Marte posebno istaknuta osobina gostoljubivosti. To je njezina glavna osobina. U darovnoj molitvi definira se značaj i narav kršćanske svetosti. Bog je ljubav i milosrđe, on ih daje, ali i rado prima našu ljubav i pažnju. Istaknuta je služba ljubavi koju je Marta iskazivala i prema Bogu i prema bližnjemu. O tome nam govore i dvije zapovijedi ljubavi koje su srž naše vjere. U popričesnoj molitvi ističe se iskrena ljubav te napredovanje u ljubavi što je zalog buduće vječne radosti. Isus nas odvraća od prolaznosti i upućuje na vječna dobra koja nas vode u vječni život. Nakon analize misnih molitava posebno smo predstavili pojam gostoljubivosti. Kroz sve misne molitve ističe se ta Martina osobina koja je upotpunjena s ostalima, napose službom ljubavi. Isus je baš Marti došao u goste te ga je Marta rado primila. Ovaj događaj povezali smo i s događajem kada Abrahamu u goste dolaze tri anđela koji im odmah iskazuju dobrodošlicu. U oba primjera gosti donose blagoslov i obogaćenje svojim ugostiteljima koji ih primaju i poslužuju što je primjer i svakom kršćaninu. Iz ovog vidimo da vjerno služimo Kristu, služeći braći ljudima.

U sve tri molitve središnja misao je služiti u ljubavi Bogu i bližnjemu, te su i liturgijska čitanja za spomendan Svete Marte tako odabrana. U prvom čitanju iz Prve

¹⁴⁸ Usp. *Božanski časoslov. Časoslov rimskog obreda III.*, Zagreb, 2012., 1217.

Ivanove poslanice središnja tema je ljubav. Bog je ljubav i tko ostaje u ljubavi, u Bogu ostaje, i Bogu u njemu. Poslanica nam govori da ljubimo jedni druge kao što i sam Bog čini. Takvu ljubav prepoznamo u Martinu životu i djelovanju koje je prožeto služenjem iz ljubavi. U prvom evanđeoskom ulomku Luka u zgodi u kojoj je Isus posjetio Martu i Mariju ističe da je važno služenje i slušanje Božje Riječi, te da je važno prepoznati jedno. Marta je iskazala ljubav u posluživanju, a Marija u slušanju Isusove riječi. U ovom događaju možemo zaključiti da je važno prepoznati što je u kojem trenutku najvažnije i podati mu pozornost koja omogućuje da iskazujemo ljubav jedni prema drugima. U drugom evanđeoskom odlomku u kojem Ivan donosi susret Isusa i Marte vidljiva je ljubav Isusa prema sestrama i njihovom bratu. U ovom susretu da se iščitati da Bog ljubi svakog čovjeka, da daje prostor za postupno oblikovanje čovjeka te njegov rast u vjeri i pouzdanju u Gospodina. Tako i psalmist govori: „U Gospodina se uzdaj, ojunaci se, čvrsto nek' bude srce tvoje: u Gospodina se uzdaj“ (Ps 27, 14)!

Literatura

- Božanski časoslov. Časoslov rimskog obreda III.*, Zagreb, 2012.
- BROWN, Raymond Edward, *Uvod u Novi zavjet*, Zagreb, 2008.
- CRNČEVIĆ, Ante, Liturgija – mjesto Božje gostoljubivosti, u: *Živo vrelo*, 34. (2017.) VI., 1.
- CRNČEVIĆ, Ante, Pronaći mjesto za druge, u: *Živo vrelo*, 34. (2017.) VI., 2.-9.
- CRVENIKA, Mario, *Svetopisamske žene*, Split, 1997.
- CRVENIKA, Mario, *Žene u Bibliji*, Zagreb, 2015.
- ČATIĆ, Ivica, 16. nedjelja kroz godinu (13. VII. 2016.), u: <http://sveto-pismo.net/2016/07/13/16-nedjelja-kroz-godinu/> (26. IV. 2018.).
- ČATIĆ, Ivica, *Corpus Iohanneum (skica predavanja). Evanđelje po Ivanu*, Đakovo, 2014.
- ČOVO, Judita, *Isusova majka i braća*, Zagreb, 2016.
- DODIG, Slavica, Marta i Marija, sestre Lazarove, u: RAIČ, Anđa (ur.), *Leksikon biblijskih žena*, Zagreb, 2015., 211.-214.
- DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Gaudium et Spes, Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu* (7. XII. 1965.), u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008.
- DRUGI VATIKANSKI SABOR, *Unitatis Redintegratio, Dekret o ekumenizmu* (21. XI. 1964.), u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008.
- DUPONT, Jacques, Ime, u: LÉON-DUFOUR, Xavier i dr. (ur.), *Rječnik biblijske teologije*, Zagreb, 1993., 327.-333.
- FERNANDEZ-CARVAJAL, Francisco, *Razgovarati s Bogom. Martin rad*, Split, 2010., VI., 194.-199.
- FRANCE, Richard Thomas, *Evanđelje po Mateju*, Daruvar, 1997.
- FULLER, Frances, Marta i Marija, u: ALEKSANDER, Pat i David (ur.), *Enciklopedijski biblijski priručnik*, Zagreb, 2011., 608.-609.
- GNILKA, Joachim, *Teologija Novog zavjeta*, Zagreb, 1999.
- GRGIĆ, Marijan, Marta, u: BADURINA, Anđelko (ur.), *Leksikon ikonografije; liturgike i simbolike zapadnog kršćanstva*, Zagreb, 1979., 397.
- HARRINGTON, Daniel J., VIVIANO, Benedict V., KARRIS, Robert J., DILLON, Richard J., PERKINS, Pheme, *Komentar Evanđelja i Djela apostolskih*, Sarajevo, 1997.
- HEWITT, Thomas, *Poslanica Hebrejima. Uvod i komentar*, Daruvar, 1997.

- HOHNJEC, Nikola, *Biblija u euharistijskom slavlju*, Zagreb, 1998.
- IKIĆ, Mirko, Sveta Marta iz Betanije – 29. srpnja, u: ROSSO, Marija (ur.), *Sveta Marta*, 2011., 15.-17., ((Katolički tjednik) – http://www.katolickitjednik.com/vijesti.asp?n_uid=20930).
- ILIJAS, Andrija Josip, Djevica (+ 84.), u: ROSSO, Marija (ur.), *Sveta Marta*, Zagreb, 2011., 18.-26., („Život Svetaca“ na latinskom jeziku u Beču, 1964. Od A. J. Iliasa, 435.-436.).
- JARAK, Vjeko – Božo, Isusov susret sa ženama u Lukinu Evanđelju, u: BABIĆ, Marko (ur.), *Jukić*, 13-14 (1983./84.), Sarajevo, 7.-17.
- Jeruzalemska Biblija. Stari i Novi zavjet s uvodima i bilješkama iz „La Bible de Jérusalem“*, Zagreb, 1996.
- KIRIGIN, Martin, *Moja misa*, Čokovac, 2001.
- KEATING, Thomas, *Kristovo otajstvo*, Zagreb, 2003.
- KEMPENAC, Toma, *Nasljeduj Krista*, Zagreb, 2007.
- KOVAČEVIĆ, Marija, *Nedjeljna i blagdanska razmišljanja. Godina A.*, Zagreb – Vukovar, 2012.
- KOVAČEVIĆ, Marija, *Nedjeljna i blagdanska razmišljanja. Godina C.*, Zagreb – Vukovar, 2012.
- KUHARIĆ, Franjo, Sveta Marta, u: ROSSO, Marija (ur.), *Sveta Marta*, Zagreb, 2011., 27.-32.
- Marta Betanijska, u: GORYS, Erhard (ur.), *Leksikon svetaca*, Zagreb, 2003., 274.
- Marta i Marija, u: MUSSET, Jacques (ur.), *Svijet Biblije. Novi zavjet*, Zagreb, 1991., 145.
- Missale Romanum ex decreto Sacrosancti oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI promulgatum Ioannis Pauli PP. cura recognitum*, Editio tertia, Typis Vaticanis, 2002.
- MORRIS, Leon, *Evanđelje po Ivanu*, Daruvar, 1997
- MORRIS, Leon, *Evanđelje po Luki*, Daruvar, 1997.
- PAŽIN, Zvonko, *Liturgijska sakramentologija. Nacrt predavanja*, Đakovo, 2018.
- PAŽIN, Zvonko – VIŠATICKI, Karlo, *Vlastiti misal Đakovačke i Srijemske biskupije*, Đakovo, 2013.
- RAGUŽ, Ivica, *Proslava dana Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Đakovu* (7. XI. 2017.), u: <http://www.djkbff.unios.hr/hr/dogadjanja/item/772-proslavljen-dan-katolickog-bogoslovnog-fakulteta-u-djakovu-2017>. (26. IV. 2018.).

- Rimski misal obnovljen prema odluci svetog ekumenskog sabora Drugog vatikanskog a proglašen vlašću Pape Pavla VI. Misni obrasci. Nalogom i odobrenjem Biskupske konferencije i potvrdom Sv. Zbora za bogoštovlje izdaje KS Zagreb, 1973.*
- Rimski misal obnovljen prema odluci svetog ekumenskog sabora drugog vatikanskog, a proglašen vlašću pape Pavla VI. Treće hrvatsko izdanje dopunjeno i prepravljeno prema drugom tipskom izdanju (dotisak). Nalogom i odobrenjem Biskupske konferencije i potvrdom Sv. Zbora za bogoštovlje izdaje KS Zagreb, 2014.*
- Rimski misal obnovljen prema odluci svetog ekumenskog sabora drugog vatikanskog, a proglašen vlašću pape Pavla VI. Red čitanja. Svetačka čitanja. Nalogom i odobrenjem Biskupske konferencije i potvrdom Sv. Zbora za bogoštovlje izdaje KS Zagreb, 1991.*
- Po Kristu Amen. (Razmišljanja uz misne Darovne i Popričesne molitve), u: KIRIGIN, Martin (ur.), Čokovac, 1993.*
- Pomolimo se. (Razmišljanja uz misne Zborne molitve), u: KIRIGIN, Martin (ur.), Čokovac, 1992.*
- TOMIĆ, Celestin, *Počeci Crkve: Ivan – Evanđelist ljubavi*, Zagreb, 1995.
- SCHNACKENBURG, Rudolf, *Osoba Isusa Krista u četiri Evanđelja. (Isusova naklonost prema ženama)*, Zagreb, 1997., 197.-203.
- STOTT, John Robert Walmsley, *Ivanove poslanice*, Daruvar, 1997.
- Sveta Marta, u: ROSSO, Marija (ur.), *Sveta Marta*, Zagreb, 2011., 9.-10.
- Sveta Marta, u: LAZZARIN, Piero (ur.), *Sveci kroz crkvenu godinu*, Zagreb, 2009., 371.-372.
- ŠAŠKO, Ivan, Gostoljubivost u liturgiji u svjetlu 'obreda primanja', u: *Živo vrelo*, 34. (2017.) VI., 10.-17.
- ŠAŠKO, Ivan, „Tibi ministrare“, u: *Živo vrelo*, 34. (2017.) V., 2.-7.
- VUČKOVIĆ, Ante, Marta i Marija, u: *Živo vrelo*, 33. (2016.) VII., 28.-29.
- WIENER, C, Ljubav, u. LÉON-DUFOUR, Xavier i dr. (ur.), *Rječnik biblijske teologije*, Zagreb, 1993., 497.-508.
- WURZINGER, Anton, Gostoljubivost, u: GRABER-HAIDER, Anton (ur.), *Praktični biblijski leksikon*, Zagreb, 1997., 100.
- WURZINGER, Anton, Gostoprimstvo, u: GRABER-HAIDER, Anton (ur.), *Praktični biblijski leksikon*, Zagreb, 1997., 100.

ZOVKIĆ, Mato, *Isus u evanđelje po Luki. (Isus kod Marte i Marije (Lk 10, 38-42))*,
191.- 216., prema: ZOVKIĆ, Mato, *Isus kod Marte i Marije (Lk 10, 38-42)*, u:
Crkva u svijetu, 15 (1980./3), 199.-213.
ZOVKIĆ, Mato, *Lukino evanđelje u našoj misi*, Zagreb, 1995.